

Torsdagen den 11 maj

Kl. 12.00–15.22
16.00–16.06

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 20 och 21 april justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2016/17:35 för tisdagen den 9 maj från trafikutskottet och
prot. 2016/17:40 för tisdagen den 25 april från finansutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2016/17:466

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:466 Lottning eller valfrihet i skolan
av Sofia Fölster (M)

Interpellationen kommer att besvaras i kammaren den 29 maj.
Skälet till dröjsmålet är redan inbokade möten.

Stockholm den 9 maj 2017

Utbildningsdepartementet

Gustav Fridolin

Interpellation 2016/17:472

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:472 Saudiarabien och FN:s jämställdhetsarbete
av Christian Holm Barenfeld (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 juni 2017.

Prot. 2016/17:109
11 maj

Skälen till dröjsmålet är att kammaren var fullbokad den 2 maj, resa samt tidigare inbokade åtaganden.

Stockholm den 10 maj 2017

Utrikesdepartementet
Margot Wallström (S)
Enligt uppdrag
Håkan Åkesson
Expeditionschef

Interpellation 2016/17:476

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:476 Situationen i Venezuela
av Christian Holm Barenfeld (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 juni 2017.

Skälen till dröjsmålet är att kammaren var fullbokad den 2 maj, resa samt tidigare inbokade åtaganden.

Stockholm den 10 maj 2017

Utrikesdepartementet
Margot Wallström (S)
Enligt uppdrag
Håkan Åkesson
Expeditionschef

Interpellation 2016/17:489

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:489 Händelserna i Venezuela
av Cecilie Tenfjord-Toftby (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 juni 2017.

Skälen till dröjsmålet är att kammaren var fullbokad den 2 maj, resor samt tidigare inbokade åtaganden.

Stockholm den 10 maj 2017

Utrikesdepartementet
Margot Wallström (S)
Enligt uppdrag
Håkan Åkesson
Expeditionschef

Interpellation 2016/17:495

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:495 Saudiarabien i FN:s kvinnokommission
av Sofia Fölster (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 juni 2017.

Skälen till dröjsmålet är resor samt tidigare inbokade åtaganden.

Stockholm den 10 maj 2017

Utrikesdepartementet
Margot Wallström (S)
Enligt uppdrag
Håkan Åkesson
Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:500 Omröstningen om Unesceresolution nr 30 av Karin Enström (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 13 juni 2017.

Skälen till dröjsmålet är tidigare inbokade åtaganden samt resor.

Stockholm den 10 maj 2017

Utrikesdepartementet

Margot Wallström (S)

Enligt uppdrag

Håkan Åkesson

Expeditionschef

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse

2016/17:160 till utrikesutskottet

Motioner

2016/17:3734 och 3735 till konstitutionsutskottet

2016/17:3737 till konstitutionsutskottet

2016/17:3739 och 3740 till näringsutskottet

§ 5 Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården

Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården

Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU16

Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården (prop. 2016/17:122)

föredrogs.

Anf. 1 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Vi ska nu debattera ett ärende som handlar om ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården. Detta är något som utskottet ställer sig bakom, med vissa mindre rättelser. Jag tänker dock prata mer om innehållet än om rättelserna.

Alliansregeringen beslutade i juni 2014 att vi skulle tillsätta en särskild utredare som hade i uppdrag att se över den nuvarande hanteringen av klagomål mot hälso- och sjukvården och personalen. Den utredningen skulle lämna konkreta förslag på hur hanteringen ska kunna bli enklare, mer ändamålsenlig och mer effektiv. Detta var för att vi såg behovet av att förstärka och ta fler kliv mot en bättre och effektivare patientsäkerhet.

Syftet med utredningen var att lämna förslag som ska kunna skapa ett system för klagomålshantering som i större utsträckning än i dag ger patienter och anhöriga svar på frågor om vad som har inträffat och varför och som medför att patienternas synpunkter bättre tas till vara. Syftet med det är att vi vill kunna fortsätta att utveckla svensk hälso- och sjukvård.

I regeringsställning arbetade vi långsiktigt och målinriktat för att stärka patienternas ställning. Den första samlade patientsäkerhetslagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2011. Det börjar nu bli några år sedan. Huvudsyftet med detta var att främja säkerheten i vården för att så få som möjligt ska drabbas av vårdskador, och i det fall det ändå sker ska man göra det lättare för patienten att anmäla vårdskadorna.

Vid ungefär samma tidpunkt som vi gav uppdraget att se över hanteringen av klagomål överlämnades också propositionen om en ny patientlag. Den lagen syftade till att stärka patienternas ställning och tydliggöra den, liksom, framför allt, att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet. Den syftade också till att utvidga vårdens informationsplikt gentemot patienten. Det är också ett viktigt led i att stärka patientens ställning.

Patientlagen trädde i kraft den 1 januari 2015. Sedan har den två gånger utvärderats av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Tyvärr har vi i den utvärderingen kunnat se att patientens ställning inte har stärkts sedan patientlagen infördes. Utvärderingen visar att det inte på något av patientlagens områden syns någon sammanvägd förbättring av patientens faktiska ställning. De frågor man har tittat på är delaktighet, samtycke till vård, tillgång till vård och tillgång till information. Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem är viktigt som orsakssammanhang – det handlar om att patientens ställning när det gäller klagomål och patientsäkerhet inte har förbättrats. Vi måste ta till oss det och fundera på hur vi ytterligare kan stärka detta och vad som är orsaken till att det, trots en ny patientlag, inte har blivit de förbättringar som varit avsikten.

Regeringen föreslår i sitt lagförslag att det ska vara ett förtydligande, i första hand om att vårdgivarna är de som ska ta emot och besvara klagomål från patienter och närstående, och det ska i första hand vara vårdgivarna som ska förklara vad som har inträffat och vid behov vidta de åtgärder som behövs för att händelsen inte ska inträffa igen. Det är såklart viktiga delar. Man föreslår också att en ny lag ska reglera patientnämndernas verksamhet och att patienterna ska få sina klagomål besvarade av vårdgivarna.

Vi menar att det är på tiden att delar av Klagomålsutredningens förslag nu blir av. Men utredningen föreslog dels att det uttryckligen skulle framgå av lagen att patienten även ska få möjlighet att lämna synpunkter på förbättringar, dels att patientnämnden, om patienten är barn, särskilt i sin kommunikation med barnet ska beakta vad som är barnets bästa, något som är viktigt i tider då vi går och väntar på att barnkonventionen också ska bli lag.

I remissinstansernas synpunkter har man uttryckt att det behöver förtydligas hur klagomålshanteringen ska gå till, exempelvis när det handlar om dokumentation av hur man hanterar klagomål när de berör flera olika vårdgivare.

Vi i Alliansens partier menar att regeringen begår ett misstag när man väljer att inte genomföra patientlagen och patientsäkerhetslagen. Detta hänger tätt ihop med förslagen om att införa ett mer ändamålsenligt och fungerande klagomålssystem i hälso- och sjukvården, eftersom förslagen i den proposition som är utgångspunkten för betänkandet bygger på att patientens ställning är tydlig och stark inom vården och vi har kunnat se att det fortfarande inte i tillräcklig omfattning är så.

Enligt Myndigheten för vård- och omsorgsanalys beror detta på att patientens rättsliga ställning fortfarande är svag. Det kan man se också när man jämför med Norge, Finland och Danmark, där patienten har en starkare rättslig ställning. I Norge kan patienterna exempelvis få vissa rättigheter, som rätten till information och delaktighet i beslut och behandling, prövade i domstol.

Myndighetens utvärdering visar också att vårdens förutsättningar för att tillämpa patientlagen och stärka patientens faktiska ställning fortfarande har brister. Både på nationell och på lokal nivå hänger detta samman med att införandet av patientlagen har varit otillräckligt.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till Alliansens reservation, som om jag inte minns fel är reservation 3.

Anf. 2 CECILIA WIDEGREN (M):

Herr talman! Ytterst handlar detta om säkerheten och tryggheten i svensk hälso- och sjukvård. Det är en av vårdens absolut viktigaste utmaningar framöver. Jag tänkte börja med just utmaningsdelen, det som alldeles för många fortsatt upplever.

Årligen är det över 100 000 personer som får vårdskador. Det är ungefär 8 procent av alla dem som är inlagda vid ett vårdtillfälle. Efter några år av minskande vårdskador kan vi nu se att de tyvärr ökar igen. Det är för många och alldeles för ofta. Det duger inte i svensk hälso- och sjukvård.

Mer än 1 000 personer avlider årligen på grund av någon form av vårdskada, för att vi i hälso- och sjukvården inte gör mer rätt från början. Den som drabbas av en vårdskada har dubbelt så lång vårdtid. Det är självklart en dubbelt så stor utmaning att komma tillbaka till ett friskare liv, och det är också dubbla omkostnader och dubbla omständligheter i det läget. Det duger inte i svensk hälso- och sjukvård.

Det är alltså över 800 000 extra vårddygn årligen som beror på vårdskador. Nästan var tionde patient drabbas av vårdskador som är undvikbara.

För samhällets del, som vi som lagstiftare och vi som värnar skattebetalarnas pengar också har att ta hänsyn till, handlar det om en årlig kostnad på närmare 10 miljarder kronor. Det är enorma resurser, som skulle kunna användas i vården på ett mycket bättre och klokare sätt. Detta duger inte. Det här måste vi göra något åt.

Jag instämmer i vad Emma Henriksson tidigare framförde. Alliansregeringen var den första regering som fattade beslut om en samlad patient-säkerhetslagstiftning, år 2011. Det arbetet har fortgått sedan dess. Men det är klart att det är dags att snäppa upp det arbetet när vi ser att utvecklingen inte går åt det håll som vi önskar. Alliansregeringen tillsatte en utredning. Något av de förslag som den utredningen kom fram till har regeringen lagt fram som en proposition på riksdagens bord. Det är bra så, men det räcker inte.

Med de utmaningar som jag nyss räknade upp är det klart att vi behöver göra än mer och vara än tydligare och än kraftfullare. Vi började därför att föra en diskussion med anledning av allianspartiernas förslag i riksdagen om att göra mer för att stärka patientens ställning och patientens rättigheter. Vi gjorde det också utifrån ett läge där vi ville stärka patientsäkerheten.

Det hände något förvånansvärt efter en sådan diskussion. Vi var överens om utmaningar, och vi var överens om innehållet. Men vi blev inte överens om att tillsammans gå fram här i riksdagen och säga att vi ska ta nästa steg. Det finns mer i denna utredning som vi kan använda oss av för att stärka patienten ytterligare. Då backade Socialdemokraterna, tillsammans med Miljöpartiet och Vänstern. Det är beklagansvärt. Därför tycker jag att Kristina Nilsson, Socialdemokraterna, i dag är skyldig att beskriva vad det är som inte duger i att ta nästa steg här och nu för att stärka patientens ställning och stärka patientsäkerhetsarbetet ytterligare med anledning av de utmaningar som jag har räknat upp.

Precis som Emma Henriksson sa har myndigheten Vårdanalys, som är regeringens expertmyndighet, två gånger utrett denna lagstiftning och kommit fram till att det finns en hel del mer att göra, inte minst kopplat till patientens ställning. Dessutom har Riksrevisionen, som granskar den lagstiftning som vi här fattar beslut om, också haft en tydlig rapport. Det är fortfarande tydliga falluckor vad gäller patientsäkerhetsarbetet.

Ansvarig i regeringen var här i en interpellationsdebatt och utlovade då att man de kommande åren skulle ta krafttag från regeringens sida vad gällde att använda Riksrevisionens rekommendationer för att mer systematiskt jobba med patientsäkerhetsarbetet. Detta var i november 2015. Sedan dess har den här propositionen kommit, men det är bara en del. Vi vill ha helheten. Vi vill ha hela det långsiktiga arbetet. Vi vill stärka patientens ställning ytterligare. Framför allt måste patientsäkerhetsarbetet få en tydlig verkan. Där kan vi hjälpas åt som lagstiftare tillsammans med regeringen och självklart tillsammans med huvudmännen.

Jag yrkar bifall till allianspartiernas reservation nr 3 för att just betona vikten av att det går att ta fler steg för att göra fler rätta saker. Det duger inte att vårdskadorna runt om i Sverige fortsätter att öka och att det när det gäller den enskildes möjligheter, i den typ av klagomål som dyker upp med anledning av de vårdskadorna, inte fullt ut används alla de verktyg som myndigheten Vårdanalys rekommenderar och som utredaren också rekommenderar. Då borde riksdagen och regeringen ta ytterligare steg för att göra det mer kraftfullt.

Anf. 3 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Jag ska fatta mig relativt kort med tanke på den bacill som har drabbat min hals. Men jag ska i alla fall försöka.

Vi ska i dag debattera regeringens proposition om ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården. Först och främst vill jag säga att vi delar regeringens syn att det är viktigt att få ett mer ändamålsenligt klagomålssystem. Vi tror dock inte att en del av regeringens förslag till ändringar är rätt väg att gå för att åstadkomma dessa förbättringar. I stället riskerar förslaget att leda till att inte alla patienter får möjlighet till en oberoende prövning av sina klagomål, vilket vore väldigt olyckligt.

Myndigheten Vårdanalys släppte en rapport för ett tag sedan som visar ett sjunkande förtroende för det svenska sjukvårdssystemet. Bara en tredjedel av svenskarna anser att sjukvården fungerar bra. Då är det ännu viktigare att försöka stärka tilliten till hälso- och sjukvårdssystemet, bland annat genom att ge alla patienter rätt att vända sig till en oberoende instans för att få sina klagomål utredda och prövade.

Vi befärrar också att regeringens förslag riskerar att leda till att färre patienter skulle klaga, precis som Handikappförbunden har framfört i sitt remissvar, på grund av att patienterna kanske inte vågar klaga inför sin egen vårdgivare.

Herr talman! Vi är också kritiska till att regeringen föreslår att man ska begränsa utredningsskyldigheten för IVO. De ska bara ta upp ärenden som avser ”kroppslig eller psykisk skada eller sjukdom som uppkommit i samband med hälso- och sjukvård och som är bestående och inte ringa eller har lett till att patienten fått ett väsentligt ökat vårdbehov eller avlidit”.

Med den begränsningen tror vi att många patienters ärenden aldrig kommer att kunna prövas av IVO. Det innebär att patienterna helt lämnas över till vårdgivarens bedömning av deras klagomål, vilket innebär en tydlig begränsning av patienternas makt. Man ska komma ihåg att det finns fall av vårdskador som varken är bestående eller har lett till ett ökat vårdbehov men som ändå kan uppfattas som allvarliga för patienten och där vårdgivaren uppenbarligen har begått misstag.

Även remissinstanser som JO och Riksrevisionen anser att en begränsning av utredningsskyldigheten innebär inskränkningar i patientens rätt att få en oberoende granskning av sitt ärende. Även myndigheten Vårdanalys är kritisk till regeringens förslag.

Anledningen till att regeringen vill begränsa IVO:s utredningsskyldighet är att det skulle leda till ökade möjligheter att bedriva en systematisk och patientcentrerad tillsyn. Vi delar den uppfattningen. Det är viktigt att IVO bedriver en bra tillsyn, men vi är skeptiska till att det sker på bekostnad av alla patienters möjlighet att få sina ärenden prövade av en oberoende instans. I stället för att måla upp motsättningar mellan klagomålshandlingen och tillsynen bör vi se dessa verksamheter som viktiga komplement till varandra.

Herr talman! Vi anser att det är viktigt att klagomålssystemet fungerar likvärdigt över landet. Regeringens förslag om ett system där man är hänvisad till vårdgivare och patientnämnder riskerar att leda till att klagomålshandlingen blir olika i olika delar av landet, och det kan leda till praxis-skillnader.

Sammanfattningsvis, herr talman, är vi kritiska till regeringens förslag om att patienterna ska behöva gå direkt till den vårdgivare som har behandlat dem med sitt klagomål i stället för till IVO. Man ska komma ihåg att patienten många gånger befinner sig i ett underläge, eftersom en behandlande läkare oftast har ett kunskapsövertag. En vårdgivare är aldrig en oberoende instans utan en part i målet. Vi menar att det finns en stor poäng med att alla patienter som anser sig felbehandlade ska komma till tals och få sin sak prövad av en oberoende instans.

Jag yrkar bifall till vår reservation 1.

Anf. 4 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Det förslag som vi diskuterar i dag kan tyckas vara något tråkigt – ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården. Men det är en jätteviktig lagstiftning, och det är det av två skäl.

En del är att detta är något som vi har varit inne på i ungefär 20 år i svensk sjukvård, nämligen att flytta mer och mer makt till patienten. Detta handlar om att de gånger när patienten lämnar in ett klagomål ska det tas om hand på ett bra sätt.

Den andra delen, som är minst lika viktig, handlar om patientsäkerhet. När patienterna anmäler klagomål och anmäler saker som de tycker har gått fel är det ett jätteviktigt instrument för att kunna se till att det inte händer en gång till. Det var därför som alliansregeringen redan 2006 inledde ett ganska stort förändringsarbete i fråga om detta. Man plockade tillsynen från länsstyrelserna till Socialstyrelsen. Man skapade Inspektionen för vård och omsorg. Man gav HSAN en helt ny roll.

Vi såg redan 2013 att det blev ett stort bekymmer i ett läge där alla klagomål hamnade hos en statlig myndighet, Inspektionen för vård och omsorg. Därför tillsatte alliansregeringen redan sommaren 2014 en utredning som skulle titta på hur klagomålen kan tas om hand på ett bättre sätt, så att de kan leda till mer patientmakt och dessutom ökad patientsäkerhet. Den situation vi hade då var att IVO, Inspektionen för vård och omsorg, inte hade något annat att göra än att bara försöka beta av klagomålen. De flesta klagomål från patienter handlar inte om att det har hänt något allvarligt, utan det är mycket av bemötandefrågor, att man helt enkelt har blivit dåligt bemött i sjukvården.

Därför var det bra att utredningsförslaget kom, och det är det som vi i dag ska diskutera. Förslaget innebär att man stärker patienten och att det blir ett bättre omhändertagande, för nu blir det en patientnämnd i varje landsting som tar ansvar för patientsäkerheten. Och Inspektionen för vård och omsorg kan som statlig myndighet lägga ned mer tid på systematisk tillsyn på ställen där de vet att det finns stora bekymmer. Alliansen står helt och hållet bakom det här förslaget, och det är ju inte så konstigt eftersom det var vi som drog igång utredningen.

Herr talman! Så fort socialutskottet har haft en lagstiftning att behandla har det handlat om arbete som alliansregeringen dragit igång och, som i dag, resulterar i att det finns lagförslag som vi kan fatta beslut om.

Det stora problemet är att från 2014 och framåt har vi haft en regering som inte har tagit särskilt mycket initiativ. Vad gäller hälso- och sjukvården måste man hela tiden vara på och fundera över vad det är för lagar som måste ändras så att vi kan få en bättre fungerande hälso- och sjukvård, men efter hösten 2014 har det nästan inte hänt någonting.

När vi då fick det här förslaget sa vi självklart att det är ett mycket bra förslag som vi är för, men vi ser att det behöver göras mer förändringar. Det ena gäller ändringar i patientlagen, för när man gör dessa förändringar måste man också göra andra förändringar som stärker patientens ställning i vården. Det har vi föreslagit att man ska titta på. Det andra är att vad gäller patientsäkerhet finns det ytterligare ett antal brister.

Vi från Alliansen har sagt: Okej, lagförslaget är jättebra, men det räcker inte. Det behövs så mycket mer. Därför har vi föreslagit riksdagen att besluta om att säga till regeringen att man måste se över både patientlag och patientsäkerhetslag, därför att de behöver förnyas. De är inte tillräckligt bra i dag. Då blir man förvånad, herr talman, när Socialdemokraterna och Miljöpartiet säger att det inte behöver göras. Deras motiv är att de redan har tillsatt en utredning, Samordnad utveckling för god och nära vård, och att utredningen säkert kommer att kunna titta på både patientlag och patientsäkerhet. Ja, men det är bara det att den utredningen handlar om primärvård. Det är ju primärvårdssamordnaren som har uppdraget att ta fram förslag på hur vi ska strukturera om den svenska primärvården. Det är en jätteviktig utredning, men den har ingenting med patientsäkerhet att göra.

Ordet patientsäkerhet finns över huvud taget inte nämnt i direktivet, och det står heller inget i direktivet om att man ska se över patientlagen.

Hur vänstersidan kategoriskt kan säga nej till Alliansens förslag om att gå vidare med detta, med hänvisning till en utredning som handlar om något helt annat, kan jag inte begripa, herr talman.

Det är tråkigt att vi i dag inte har en majoritet här i riksdagen för att ge detta tydliga uppdrag till regeringen, för det skulle patientsäkerheten gagnas av. Det skulle dessutom stärka patientens ställning.

Därför, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 3 i utskottets betänkande.

Anf. 5 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Det är inte ovanligt med vårdskador, ser man i olika dokument. Rätten att anmäla kan förstås också påverka vad som händer inom hälso- och sjukvården när det gäller exempelvis systemfel.

Många kan känna sig väldigt maktlösa inför en läkare som inte lyssnar, som diskriminerar och som inte är lyhörd. Patienter som befinner sig lite längre ned på samhällsstegen är de som har absolut svårast att ha en dialog med sin vårdare.

Regeringens proposition, som heter *Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården*, föreslår bland annat att Inspektionen för vård och omsorgs utredningsskyldighet ska begränsas till vissa ärendetyper, och det är väldigt mycket av ond bråd död. Jag ska läsa upp det så att det blir tydligt: ”Skyldigheten att utreda ska gälla händelser där patienten har fått en skada eller sjukdom som uppkommit i samband med vård och som är bestående och inte ringa eller har lett till ett väsentligt ökat vårdbehov eller till att patienten avlidit.” Hela vårdskadan ska alltså gå ända in i kaklet, om man får uttrycka sig så.

På det här sättet tror vi att vi riskerar att missa många systematiska fel och brister inom vården som inte utreds eller granskas. Det är inte bara Vänsterpartiet som tycker det, utan det är även en mängd remissinstanser, som JO, Riksrevisionen, patientnämnder och patientorganisationer, som menar att dessa inskränkningar i patientens rätt att få en oberoende granskning av sitt ärende innebär en stor försämring av människors möjligheter att komma till tals. Många kommer att känna sig överkörda och lämnade på vägen. Vi håller definitivt med om den kritiken.

Syftet är att garantera att den vård och omsorg som bedrivs är säker och av god kvalitet samt följer lagar och regler, att man har ett sjyst bemötande och inte är diskriminerande och så vidare.

En sådan här granskning är viktig både för den enskilda patienten som blivit felaktigt behandlad och för hela systemet. Att det ska finnas en möjlighet att ta ett ärende vidare till utredning hos en oberoende myndighet som IVO är en trygghet för människor som på grund av felbehandling befinner sig i en utsatt position.

Regeringen föreslår i sin proposition att det inte ska finnas några begränsningar vad gäller vilka ärenden myndigheterna ska ha möjlighet att utreda. Däremot vill man begränsa skyldigheten att göra det. Vi anser att det blir en överhängande risk att patienternas klagomål inte kommer upp till granskning. Risken är också att den förändring som föreslås i propositionen leder till ökad otydlighet och att man missar de strukturfel som finns inom hälso- och sjukvården, och det tycker vi inte att vi har råd med.

Prot. 2016/17:109

11 maj

-----

*Ett mer ändamålsenligt
klagomålssystem i
hälso- och sjukvården*

Syftet med begränsningarna är enligt regeringen att de ska leda till ökade möjligheter för IVO att bedriva en systematisk och patientcenterad tillsyn som bygger på analyser av var behovet av tillsyn är som störst med hänsyn till kvaliteten och säkerheten inom hälso- och sjukvården.

Det är självklart så att en myndighets resurser måste prioriteras. Men det är mycket svårt att se hur en inskränkning av möjligheten att klaga på felaktig behandling inom vård och omsorg ska leda till en ökad patientsäkerhet för utsatta grupper. Jag tror att det kan bli tvärtom.

För att öka möjligheterna för patienten att ta ett ärende vidare fordras en tydlig information till både patienter och deras anhöriga om vilka rättigheter man har och hur man går till väga för att gå vidare med klagomål till IVO. Men så är det inte i verkligheten. För den som själv har varit utsatt eller har någon anhörig som har varit utsatt för någon typ av vårdskada har inte den informationen varit så vansinnigt synlig.

Vi vill också se en ökad handfast hjälp från både den aktuella vårdinrättningen och patientnämnden i fråga för att ta klagomålen vidare. Det är superviktigt. Redan i dag kan IVO avstå från att utreda ett klagomål om det saknar direkt betydelse för patientsäkerheten. Det gör regeringens förslag till inskränkning lite anmärkningsvärt. Vi vet alla att det finns rätts haverister som kan göra anmälan efter anmälan, men dem finns det självklart möjlighet att avföra.

Regeringen skriver också i sin proposition att det skulle vara rimligare att mindre allvarliga händelser i vården hanteras av vårdgivarna. Vi menar att en utredning där själva föremålet för granskningen också är den som avlägger rapport ger ett ganska rättsosäkert system.

Barn och unga är en särskilt utsatt patientgrupp, och att orientera sig inom hälso- och sjukvården kan, som ni vet, vara ganska svårt. Många barn blir förstas beroende av någon vuxen för att den personen ska föra deras talan. För en sådan grupp blir det särskilt viktigt att systemet för att framföra klagomål är tydligt och att det finns goda möjligheter till uppföljning. Barnombudsmannen har varit mycket tydlig i sina remissvar när det gäller att IVO ska utreda alla ärenden som gäller synpunkter och klagomål från barn och unga. De ska inte försvinna ned i en svart korg.

Vi instämmer i Barnombudsmannens kritik och menar att IVO inte bara ska ha möjlighet utan också skyldighet att utreda alla ärenden som gäller barn och unga. Vi instämmer vidare i Barnrättskommitténs beskrivning att det för att barnkonventionens rättigheter ska vara meningsfulla krävs att barnet ska ha tillgång till effektiva och barnanpassade rättsmedel för upprättelse vid kränkning av rättigheter.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2. I övrigt ställer vi oss bakom propositionen.

Anf. 6 BARBRO WESTERHOLM (L):

Herr talman! Det här blir lite av en fortsättning på gårdagens diskussion om en stärkt patientlag, då vi också kom in på patientsäkerhetslagen.

I måndags var några av oss på besök på Ryhov i Jönköping, på dialysavdelningen. Där var det patienter som skötte sin dialys själva. Det var inte någon risk med det, för alla sladdar, slangar och alltihop var så väl uppmärksade att det inte kunde göras några felkopplingar.

Det här är ett resultat av den mycket beklagliga händelse som inträffade för ett antal år sedan då en sjuksköterska skulle hantera en ny dialysapparat

och patienter dog därför att hon kopplade fel. Det var inte hennes fel att det blev felkopplat, utan det var tekniken det berodde på. Men den lagstiftning vi hade då gick ut på att hitta en som var skyldig, så hon fick klä skott för det som andra faktiskt var ansvariga för.

Det här har sedan lett till fortsatt uppföljning av andra fall där det har varit systemfel av olika slag och man har jagat den läkare eller sjuksköterska som har stått närmast patienten men som de facto inte har kunnat rå för feLEN. Det har handlat om att fel läkemedelsförpackning har använts för att olika styrkor har sett likadana ut och så vidare.

Det här ledde så småningom till patientsäkerhetslagen, och syftet var att vi skulle fokusera på systemfel, tekniska fel, för att förebygga upprepanden och inte jaga dem som stod närmast patienten. Visst, vi insåg att det kommer att finnas fall där personal har förorsakat feLEN, men det här var alltså syftet med patientsäkerhetslagen. Vi såg framför oss att IVO, Inspektionen för vård och omsorg, skulle koncentrera sig på det här förebyggande arbetet. Men de har överhopats av patientfall, och när man går igenom dem ser man tydligt att det här inte har hanterats på ett bra och empatiskt sätt på lokal nivå där skadan har inträffat. Det är det som vi nu vill råda bot på med det lagförslag som här ligger.

I reservation 3, som jag yrkar bifall till, vill vi stärka patienternas rättigheter ytterligare i samband med de här analyserna. Då menar jag att det är viktigt att det mellan vårdgivare och vårdtagare finns en bra dialog om nytta och risker med en behandling redan innan en patient går in i en behandling så att det finns betänketid, om så är möjligt, när det gäller om man ska säga ja eller nej. Man ska också få information om att här finns en patientskadeförsäkring som inte alltid kan täcka eventuella kostnader. Vi har också en läkemedelsskadeförsäkring.

Vi i Sverige ska vara stolta över att vi har de här försäkringarna och inte behöver gå in i långdragna rättsliga processer. Men sedan när skada har inträffat, som vi helst har velat undvika, ska det ske en omedelbar dialog med patienten för att förklara vad som har hänt och lyssna på patienten för att ta reda på hur vederbörande har uppfattat situationen. Det här finns med i viss mån i lagstiftningen som vi ska ta beslut om, men inte tillräckligt.

Det som också är viktigt i det här sammanhanget är att ta hand om den vårdgivare som så att säga har medverkat till att skada har inträffat. De som arbetar i vården vill ju göra gott för sina patienter, och man mår mycket dåligt av att ha ställt till med skada. Vi måste alltså se till båda de här kontrahenterna.

Sedan är det uppenbart att lagstiftningen som vi har och som vi nu vill förbättra inte har nått ut tillräckligt i vården och hos allmänheten. Man måste förstärka den informationen och kunskapen, men vi måste också fundera över om det bidrar att vi nu har så många lagar på hälso- och sjukvårdsområdet. Jag var inne på det i går. Vi har hälso- och sjukvårdslagen, patientlagen, patientsäkerhetslagen, läkemedelslagstiftningen och så vidare. Kanske en del av det här borde sammanföras.

Men det är bra mycket bättre i dag än tidigare. Vi har myndigheten Vårdanalys, som hela tiden följer hur de här lagarna fungerar. Det finns andra myndigheter som också följer upp, men Vårdanalys menar jag verkligen har visat framfötterna här och tidigt signalerat till oss i politiken: Ni måste rätta till det här och förbättra lagstiftningen.

Anf. 7 KRISTINA NILSSON (S):

Herr talman! När jag började gå igenom det här ärendet och grottade ned mig i det kom jag att tänka på den första gången som jag arbetade på en vårdcentral. Det var för ungefär 30 år sedan. Redan under den första veckan lärde jag mig ett helt nytt begrepp. Det är många här som har varit verksamma i vården som känner igen det begreppet, och det är SVBK. Det betydde ungefär svid-, värk- och brännkärring. Det handlade om kvinnor med en diffus symtombild som man på den tiden inte hade någon egentlig diagnos till och därför i hög grad avfärdade som besvärliga och omöjliga.

Nu, många år senare, vet vi att dessa kvinnor kanske led av fibromyalgi, lipödem, hormonella besvär som klimakteriebesvär eller något annat som man på den tiden inte riktigt visste hur man skulle behandla eller hantera. Jag tänker att vi då kunde se patienten mer som ett problem som vi skulle lösa snarare än en resurs att samarbeta med. Men tack och lov utvecklas vården ständigt, och det är vi alla mycket glada över.

Jag möter ofta patienter som är mycket tacksamma över den vård och behandling som de har fått. När man tänker på hur mycket som faktiskt händer inom hälso- och sjukvården dygnet runt, vecka efter vecka och år efter år kan jag ibland förvånas över att det faktiskt blir så väldigt mycket rätt.

Jag roade mig med att titta på statistik från SKL angående besök i primärvård och besök på mottagningar. Där framgick att det 2015 gjordes 27 miljoner besök hos eller av läkare. 35 miljoner besök gjordes hos andra personalkategorier som sjuksköterskor, barnmorskor, kuratorer eller fysioterapeuter. Det handlade alltså om över 60 miljoner möten mellan vårdpersonal och patienter bara inom det här området.

Det handlar om en oerhörd mängd information som ska ges, tas emot och framför allt förstås från båda håll. Vården blir dessutom alltmer komplex och komplicerad genom att vi i dag kan göra mer än någonsin och har fler val att göra då det i många fall finns flera behandlingsalternativ.

Vi är överens om att hälso- och sjukvården ständigt behöver arbeta med kvalitetsförbättringar, minimering av risker och förebyggande av vårdskador. En oerhörd väsentlig del i det arbetet är att systematiskt ta till sig patienters synpunkter och klagomål och utifrån dessa dra slutsatser och arbeta för förbättringar. Det finns ju ingen annan än patienten själv som kan svara på hur man upplevt hela vårdförloppet från början till slut i allt från bemötande till information och slutligen själva behandlingen och dess resultat.

Att det här arbetet behövde förstärkas och utvecklas har redan nämnts av föregående talare. Den förra regeringen vidtog en rad åtgärder. Patientsäkerhetslagen 2011 har nämnts. Man ingick en överenskommelse med SKL om förbättrad patientsäkerhet. Myndigheten IVO inrättades 2013, och 2015 kom patientlagen.

Tyvärr kan vi konstatera att trots de goda intentioner som funnits har det inte fungerat optimalt i praktiken. Därför tycker jag att det är välkommet att regeringen nu lägger fram ett förslag som syftar till att tydliggöra hur detta ska fungera. Det är glädjande att vi i utskottet är överens om att detta är bra.

Min övertygelse, herr talman, är att om man som patient är missnöjd eller har synpunkter på vård och behandling är det absolut viktigaste att man så snart som möjligt får en förklaring till det som inträffat och får veta

varför det blev fel. Helst vill man veta att det som drabbade en inte kommer att drabba fler patienter. Många gånger är det en fråga om bemötande. Ibland vill man helt enkelt bara ha en ursäkt.

För mig är det självklart att den som är bäst lämpad att svara på och bemöta den här typen av klagomål är den som utfört vården, alltså vårdgivaren. Som regeringen konstaterar i propositionen måste fokus ligga på att snabbt lösa eventuella missförstånd och oklarheter och svara på patientens frågor.

För vårdpersonalen är det också viktigt att det är tydligt hur klagomål och synpunkter ska tas om hand och besvaras. Nu blir det tydligt att det är patientnämnderna som utgör första instans för att hjälpa och stödja patienten så att man får tillräckliga och begripliga svar från vårdgivaren. Nämnderna ska också samverka med IVO och uppmärksamma myndigheten på förhållanden som är relevanta för myndighetens tillsyn.

Att IVO får en begränsad utredningsskyldighet tycker jag är välkommet. Det kommer att leda till ökade möjligheter att bedriva mer systematisk tillsyn som kan bygga på analyser av var behovet är som störst, till skillnad från i dag, då arbetet i hög grad styrs av vilka klagomål som kommer myndigheten till handa. Jag är övertygad om att det ökar möjligheterna för grupper som kanske inte alltid gör sin röst hörd men vars behov av tillsyn ändå kan vara mycket stort.

Det är också bra och viktigt att regeringen konstaterar att det behövs nationell information om hur man lämnar synpunkter och klagar på hälso- och sjukvården och att systemet även fortsättningsvis ska följas upp och utvärderas.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 8 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Kristina Nilsson använde hela sitt anförande till att berättat att det här är ett bra förslag. Det håller jag med om – det är ett bra förslag. Det var det sista förslaget som Alliansen tog initiativ till, sommaren 2014, eftersom det här är ett område där vi hela tiden måste fundera på vad vi kan göra bättre och vilka förändringar vi kan göra.

Bekymret efter 2014 har varit att vi sitter med en regering som på det här området över huvud taget inte tar initiativ till något lagstiftningsarbete. Det är det som gör att vi i Alliansen tycker att när man nu lägger fram detta bra förslag, då måste vi i riksdagen säga att här är det uppenbart att det under tre år inte har hänt någonting. Inga initiativ har kommit från regeringen för att reformera patientsäkerhetslagstiftning eller patientlagstiftning, trots påstötning från både Riksrevisionen och inte minst Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.

Min fråga till Kristina Nilsson handlar om att ni i betänkandet säger: Nej, vi behöver inte besluta om det här – alltså att regeringen borde se över patientlag och patientsäkerhetslag – eftersom vi har tillsatt en utredning som heter Samordnad utveckling för god och nära vård. Men det direktivet handlar ju om någonting helt annat. Patientlagen finns över huvud taget inte nämnd. Den utredningen handlar inte om patientsäkerhet. Den handlar om primärvården. Därför undrar jag hur den utredaren ska kunna svara på frågor och lägga fram förslag på det här området när ni inte har skrivit in det i direktiven.

Varför är Miljöpartiet och Socialdemokraterna i regeringen så helt handfallna vad gäller att ta initiativ och tillsätta utredningar på detta oerhört viktiga område?

Anf. 9 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att jag tycker att det är bra att det finns stor politisk enighet i frågorna om att utveckla patientsäkerheten och patientsäkerhetsarbetet. Att vi är överens om lagförslaget som läggs fram i dag är naturligtvis alldeles utmärkt.

Jag funderar lite på det Barbro Westerholm tog upp i sitt anförande. Jag tror nämligen inte att det är så enkelt att man bara kan ändra i *en* lagstiftning för att det här ska fungera optimalt. Jag tror att det handlar om en större utredning som skulle behöva göras för att se över de här delarna, hur de kan kopplas till varandra och om det finns lagstiftning som behöver sammanföras. Men det är som sagt ingenting som jag i dag kan redogöra för exakt hur det skulle kunna gå till.

Det viktigaste tycker jag är att regeringen tar ett initiativ för att se till att det här verkligen börjar fungera i praktiken, för det har det uppenbarligen inte gjort. Det har inte hänt, det som vi alla ville skulle hända där ute i vården. Det har inte blivit så att man bättre tar vara på patienternas synpunkter och klagomål. Det har inte blivit så att man utvecklar verksamheterna inom vården utifrån detta på ett systematiskt sätt. Då tycker jag att det är bra att vi lägger fram ett förslag som gör att man i praktiken kan komma igång med det arbetet och att det blir klart och tydligt hur det ska fungera. Sedan måste det även fortsättningsvis följas upp och utvärderas.

Anf. 10 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det var ju inte svar på frågan. Produkten som vi beslutar om i dag är alltså resultatet av ett arbete som alliansregeringen drog igång sommaren 2014 efter ett oerhört intensivt reformarbete under åtta år. Det här är på något vis det sista resultatet av alliansregeringens arbete vad gäller patientlag och patientsäkerhetslag.

Från och med hösten 2014 har det inte tillsatts en enda utredning från regeringens sida som har någonting att göra med patientsäkerhet eller patientlag, det vill säga att flytta makten från tjänstemän och byråkrater till patienten – ingenting, inte en enda utredning, trots att både Riksrevisionen och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har sagt att man fortlöpande ser ett antal saker som fungerar dåligt.

När man får den typen av signaler måste man som regering säga: ”Ja, vi ser att här finns det bekymmer i lagstiftningen. Här måste vi tillsätta en utredning som ser över patientsäkerhetslag och patientlag. Vi har ju fått signaler på båda dessa områden.” Det är så reformarbete fungerar. Man kan inte luta sig tillbaka och vänta på att någonting ska hända.

Det är därför min fråga till Kristina Nilsson är: Varför kan ni inte tycka som vi i Alliansen – att man borde tillsätta en utredning illa kvickt för att se över både patientlag och patientsäkerhetslag? Ska det gå ytterligare år utan att någonting händer på det här området?

Slutligen det mest märkliga: Ni säger att orsaken till att ni inte ska tillsätta en utredning är att regeringen nyss har tillsatt en utredning som håller på med något helt annat, nämligen primärvården. Det är i och för sig också

viktigt, men det står inte ett ord i de direktiven om patientsäkerhetslag eller patientlag.

Det är för mig och säkert många fler fullständigt obegripligt varför Socialdemokraterna och Miljöpartiet är så fullkomligt ointresserade av patientlag och patientsäkerhetslag att de inte är beredda att sätta spaden i marken och påbörja utredningsarbetet för att om några år kunna leverera förslag som stärker det här området.

Anf. 11 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan förstå att det är frustrerande för Anders W Jonsson att vi inte alltid tycker som Anders W Jonsson gör. Men det ligger kanske lite i sakens natur.

Regeringen har identifierat ett problem, nämligen att det finns bekymmer med tillämpningen av den lagstiftning som redan finns. Anders W Jonsson kan väl inte tycka att vi ska tillsätta en utredning om det som redan är utrett?

Nu har regeringen valt att gå den här vägen. Det finns bekymmer med tillämpningen av den lagstiftning som finns. Då försöker man se till att få det att fungera i praktiken, att det verkligen ska hända där ute på vårdcentralen och att det ska hända där ute på sjukhuset. Det här ska komma igång på ett bättre sätt. Man ska på ett bättre sätt ta till vara patienters synpunkter och klagomål och använda dessa i praktiken, för att förbättra arbetet i den dagliga verksamheten.

Jag utesluter inte att det så småningom kan behövas en ny utredning. Men som det ser ut i dag tycker jag att regeringen har gjort ett bra val när man har valt att se till att den lagstiftning vi har ska fungera i praktiken.

Anf. 12 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman, åhörare, tittare och lyssnare! Den rödgröna feministiska regeringen arbetar, som ni nu alla vet, långsiktigt och målmedvetet med att utveckla och förstärka välfärdspolitiken. Vem som helst av oss här i kammaren eller av er som sitter på läktaren och lyssnar eller några av er som väljer att följa debatten här i kammaren på andra sätt kan när som helst drabbas av ohälsa. Ingen kan med säkerhet veta på förhand när man kommer att få ett eget behov av hälso- och sjukvård. Därför är vi alla måna om att vi ska ha väl fungerande hälso- och sjukvård liksom ett välfärdsystem som garanterar ett värdigt liv.

För en vecka sedan debatterade utskottet förebyggande åtgärder, hur vi i möjligaste mån ska undvika att ohälsa uppstår. I går debatterade vi själva hälso- och sjukvården och den verksamheten. Fokus blev då i första hand sådant som strukturer och styrmedel. I det här betänkandet behandlas patientens möjligheter att framföra klagomål på den vård som man fått i det här systemet.

Förslaget har redan beskrivits av flera debattörer. Jag tror inte att jag har särskilt mycket att tillägga. Jag ska därför hålla det mycket kort.

Regeringen vill med det här förslaget skapa ett mer ändamålsenligt klagomålssystem. I syfte att nå det förtydligar man vårdgivarnas ansvar att ta emot klagomål. Det blir tydligare.

Prot. 2016/17:109

11 maj

-----

*Ett mer ändamålsenligt
klagomålssystem i
hälso- och sjukvården*

Prot. 2016/17:109
11 maj

-----

*Ett mer ändamålsenligt
klagomålssystem i
hälso- och sjukvården*

Man stärker också patientnämndens roll genom en ny lagstiftning, så att nämnden kan vara mer självständig gentemot vårdgivarna. Man ökar patientnämndens ansvar för att hjälpa patienterna i processen, vilket kanske är den viktigaste delen. Patientnämnden, som blir självständigare, ska också mer tydligt stödja vårdgivarna i fråga om kvalitets- och patient-säkerhetsutveckling.

Det har klagats på detta. Vi har hört att det inte är tillräckligt. Men vi på regeringssidan tycker att det här är ett stort steg i rätt riktning. Förhoppningsvis kommer vi att se att det som var intentionerna i lagstiftningen från början kan genomföras i ökad utsträckning.

Utifrån det som har sagts vill jag kommentera att vi i varje debatt och nu igen har fått höra att den här regeringen inte gör någonting. Jag roade mig med att titta efter. Allianspartierna styrde under åtta år. Under de åtta åren lade man, enligt propositionslistan, fram i genomsnitt 128 förslag per år, varav 16 handlade om socialutskottets verksamhet.

Under de två och ett halvt, snart tre, år som den här regeringen har verkat har man lagt fram i snitt 30 procent fler förslag – 165 totalt, varav 21 på socialutskottets område.

Det är alltså tvärt emot vad allianssidan hela tiden har tjatat om. I verkligheten lägger den här regeringen fram 30 procent fler förslag, enligt propositionslistan.

Man kan ha olika uppfattning om sådant som förslagets kvalitet. Men utifrån det som går att mäta, antalet förslag, har den här regeringen varit väsentligt mer aktiv, 30 procent, när det gäller att lägga fram förslag. Jag vill säga det, eftersom det har blivit tjatigt med den bild som jag inte känner igen.

Vi ska också komma ihåg att när den här regeringen tillträdde fick man inte igenom sin budget från början. Man fick styra med en budget som lades fram av Alliansen, och den budgeten var nästan tom – för att använda det uttryck som ni i Alliansen brukar använda – när det gäller utredningsresurser. Det är en stark orsak till att utredningarna har startat mycket senare under den här mandatperioden än under er period, när ni hade egen majoritet och kunde ta hur mycket resurser som helst i anspråk för utredningsarbete.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 6 Kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU16

Kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning (prop.
2016/17:125)

föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 7 Nya regler för europeiska småmål

Prot. 2016/17:109

11 maj

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU19

Nya regler för europeiska småmål (prop. 2016/17:123)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 8 Europarådet

Europarådet

Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU13

Europarådet (skr. 2016/17:12 och redog. 2016/17:ER1)
föredrogs.

Anf. 13 JOHAN NISSINEN (SD):

Herr talman! För oss som tror på demokrati och europeiska värderingar var 2016 ett fortsatt mörkt år.

Vad var det som hände? Jo, tre saker hände. Till att börja med plågades flera terrordåd Europa och Europarådets medlemsstater, i bland annat Bryssel, Istanbul, Nice, Normandie, München och Berlin. Det andra var att Ryssland fortsatte med sin ockupering av Krim. Det tredje var att det misslyckade kuppöversöket i Turkiet ledde till massarresteringar och inskränkningar av både mänskliga rättigheter och demokrati.

De många horribla terrordåden som skedde i Europa och övriga världen kom under 2016 att dominera arbetet i Europarådets parlamentariska församling. Inte undra på det!

Europarådet grundades 1949, och en av de första sakerna man gjorde var att skapa den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Den har sedan dess varit vägledande för Europa, till och med hela världen.

Om vi inte vill att terrorn ska förstöra alla rättigheter och friheter vi så mödosamt har byggt upp i vår del av världen måste vi stå enade över partigränserna och lägga partipolitiken åt sidan. Terrorism är ett av de största hoten mot demokrati, säkerhet och europeiska värderingar. Vi måste därför arbeta förebyggande mot radikaliseringsmen även ta krafttag mot dem som blivit radikaliserade, för att förhindra framtida terrordåd.

I Europarådets debatter har insikten om att dessa brutala dåd är tydligt kopplade till fanatisk och fundamentalistisk religiös extremism blivit realitet. Denna process har kommit betydligt längre än i Sverige, som förhoppningsvis vaknar efter det hemska terrordådet i Stockholm.

I Europarådet har frågan väckts om sharialagar är förenliga med Europakonventionen. Det pågår ett arbete med en rapport som heter *Compatibility of Sharia law with the European Convention on Human Rights: can States Parties to the Convention be signatories of the "Cairo Declaration"*? Jag fick i uppdrag att i rapporten skriva en åsikt om denna å Europarådets kulturutskotts vägnar.

Vad gäller Rysslands annektering av Krimhalvön har den fördömts av Europarådets parlamentariska församling i kraftiga ordalag. Det ledde till att den ryska delegationen förlorade sin rösträtt och sedan beslöt sig för att inte infinna sig.

Naturligtvis har denna situation lett till att den paneuropeiska dialogen har lidit skada när Europas största land är frånvarande. Men principen om länders territoriella integritet är något vi alla måste värna om, kosta vad det kosta vill. Den aggressiva imperialism som vi ser från Ryssland kan vi inte godkänna. Har inte Europa haft tillräckligt med aggressiva stater med ambitioner?

Fru talman! Vi kommer alla ihåg försöket till statskupp i Turkiet under 2016. En statskupp är alltid demokratiskt förkastlig oavsett om den lyckas eller inte.

President Recep Tayyip Erdoğan har använt statskuppen som en ursäkt för att göra massarresteringar och massuppsägningar av offentliganställda, såsom militärer, poliser, domare och lärare. Men även ett stort antal företag tvingades stänga ned.

Enligt Amnesty har mer än 2 500 journalister blivit av med sina arbeten, närmare 800 har förlorat sitt statliga presskort och 169 medier har stängts ned.

Ca 500 000 kurder har fått lämna sina hem efter brutala tillslag av turkiska myndigheter.

Turkiets återkommande förtryck av minoriteter borde för länge sedan ha öppnat ögonen på Europas ledande politiker för vad som försiggår.

I samband med det senaste presidentvalet utsattes flera kurdiska politiker från det nystartade vänsterpartiet HDP för misshandel medan deras lokaler sattes i brand.

Turkiet har gått in med trupper i Irak för att attackera kurderna, vilket den demokratiskt valda irakiska regeringen har motsatt sig. I Syrien har man attackerat Natoallierade SDF.

Turkiets agerande strider tydligt mot mänskliga rättigheter, och utvecklingen är oroande både för det turkiska folket och för Europas säkerhet. Det är rent horribelt att se västvärldens flathet mot vad som händer i Turkiet.

Under Europarådets januarsession röstades en aktuell debatt om situationen i Turkiet ned av både byrån och kammaren. Vi fick under höstsessionen se hur ledamöter från olika länder försvarade president Erdoğan's förtryck av politiska motståndare före och efter kuppörsöket.

Fru talman! Under ett besök av Turkiets utrikesminister i Europarådet utmålade han delar av gruppen Syrian Democratic Forces, SDF, som terrorister, detta trots att de utgör den främsta demokratiska kraften mot IS och islamistiska extremistgrupper och att de stöds av merparten av Europas regeringar. Han försvarade också, som jag tidigare har sagt, regimens massarresteringar och massuppsägningar av offentliganställda, såsom militärer, poliser, domare och lärare, men också att en lång rad politiska motståndare systematiskt har fängslats, mist sina jobb eller utsatts för annat förtryck inklusive inslag av våld.

Som om inte det skulle räcka har nu president Erdoğan tillkännagivit sin regerings planer att återinföra dödsstraffet.

Att så många människor bara dagar efter kuppöversöket kom att betraktas som terrorister är inte bara suspekt utan också en indikation på vilken typ av regim vi har att göra med i Turkiet.

Prot. 2016/17:109

11 maj

Europarådet

Anf. 14 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Europarådet har en unik roll då man är det enda mellanstatliga organ som samlar i stort sett samtliga europeiska länder för att värna de mänskliga rättigheterna, rättsstatens principer och ett demokratiskt styrelseskick. Men vi ser tyvärr hur motsättningarna och spänningarna ökar i Europa och hur fler länder kränker de grundläggande mänskliga rättigheterna på en rad områden. Det är självklart ett bakslag för Europarådet när länder som Ryssland, Ungern, Ukraina, Azerbajdzjan, Turkiet med flera fortsätter att åsidosätta de åtaganden som ett medlemskap innebär.

Jag tänkte koncentrera mitt anförande på några av de centrala frågor som har debatterats i Europarådets parlamentariska församling under den period som vi nu debatterar, alltså 2016.

Rysslands olagliga annektering av Krim samt utvecklingen i östra Ukraina har fortsatt att vara en central fråga. Det är självklart inte acceptabelt att ett medlemsland annekterar en del av ett annat medlemsland.

Vänsterpartiet har därför tillsammans med den övriga svenska delegationen ställt sig bakom Europarådets beslut om att temporärt frånta Ryssland deras rösträtt i Europarådet.

Vägen fram är en fredlig lösning med ett ryskt tillbakadragande från Ukrainas territorium och stopp för militära leveranser till separatisterna, vilket även Europarådet uppmanade till i den resolution som antogs. I rapporten ställdes också krav på Ukraina, där det betonades att endast ett demokratiskt Ukraina med stabila, effektiva och ansvarsfulla institutioner kommer att vara kapabelt att återställa fred och välstånd. Vi ska vara medvetna om att Ukraina också står inför flera stora utmaningar, inte minst när det gäller att komma till rätta med den omfattande korruptionen och respekten för minoriteters rättigheter.

Flyktingfrågan var utan tvekan den fråga som diskuterades allra mest under perioden. Det är uppenbart att flyktingarna fick betala ett högt pris för EU:s beslut om att drastiskt minska antalet flyktingar som fick tillträde till Europa under 2016. Det rika Europa med 730 miljoner invånare borde inte ha några svårigheter att ta emot 1 miljon människor som befinner sig på flykt undan krig, terror och förtryck. I stället slöt EU ett avtal med Turkiet, där landet fick i uppdrag att agera gränspolis – ett land med knappt fungerande asylsystem och stora interna problem. Ett stort antal flyktingar blev också fast på de grekiska öarna, där situationen var allt annat än tillfredsställande. Dessutom stängdes Balkanrutten norr om Grekland. Bristen på solidaritet med flyktingar blev också uppenbar när EU:s omfördelningsplan av flyktingar misslyckades, mycket på grund av Ungerns vägran att acceptera planen.

Flera av dessa frågor debatterades i Europarådet, och i resolutioner uppmanades församlingens medlemsländer och det internationella samfundet att göra mer, bland annat genom att skapa legala vägar, prioritera de mest utsatta samt underlätta för familjeåterförening. Det är bra.

Det konstaterades även att Grekland har fått bära en orimlig börda för flyktingsituationen och att Grekland och framför allt EU måste göra mer för att uppfylla sina åtaganden för att garantera respekten för de grundläggande rättigheterna för flyktingar och invandrare.

Jag är glad över att ha bidragit till bättre beslut genom ett tilläggsyrkande som uppmanade EU att ompröva flyktingavtalet med Turkiet.

Turkiet kom under perioden att hamna alltmer i fokus för Europarådets intresse, särskilt efter det misslyckade kuppförsoket i juli 2016. I debatten var det många som mycket riktigt tog avstånd från militärkuppen men samtidigt konstaterade att man inte kunde rättfärdiga de övergrepp som sedan skedde med massarresteringar av journalister och oppositionella, inklusive parlamentsledamöter från det demokratiska vänsterpartiet HDP, och massavskedanden av tusentals tjänstemän, akademiker och domare. Den kurdiska befolkningen, som länge varit utsatt, drabbades särskilt hårt. FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna fördömde agerandet mot den kurdiska befolkningen som ett allvarligt brott mot de mänskliga rättigheterna.

Jag är därför glad över att Turkiet nu kommer att sättas under full övervakning av Europarådet. Det är ett nödvändigt och viktigt beslut som ger de demokratiska krafterna i Turkiet nytt hopp. Detta beslut fattades inte under den period som vi nu egentligen diskuterar. Men jag vill ändå nämna det i sammanhanget. Jag är övertygad om att vi kommer att återkomma till frågan om Turkiet flera gånger, inte minst med tanke på att det finns ett hot om att återinföra dödsstraffet, vilket skulle vara ett grundläggande brott mot Europakonventionen.

En annan fråga som jag kortfattat vill nämna är att Europarådet avtog en resolution om konflikten i Nagorno-Karabach, som var alltför obalanserad och beskrev Armenien på ett överdrivet negativt sätt. Jag vill dock betona att denna frusna konflikt som har orsakat och orsakar mycket lidande måste få en lösning och att båda sidor har ett gemensamt ansvar med respekt för Minskgruppens arbete.

Jag kan också konstatera att vi fortfarande lever i ett Europa där män tjänar mer än kvinnor och har betydligt mer makt och inflytande än kvinnor på i stort sett alla områden. Jag är därför glad över att Europarådet diskuterade flera resolutioner med kopplingar till jämställdhet. Jag var själv aktiv i flera av dessa debatter, bland annat när det gäller vikten av att öka jämställdheten inom idrottens område, där jag lyckades förbättra skrivningen genom att få in förslag om vikten av att få in fler kvinnliga ledare i idrottsrörelser på alla nivåer samt fler kvinnliga tränare.

Jag deltog även i en debatt om kvinnor i militärtjänst, där jag betonade vikten av att bättre anpassa verksamheten till kvinnors behov. Ytterligare en viktig resolution om kvinnors rättigheter handlade om förbud mot kvinnlig könsstympning, där medlemsländerna uppmanades att göra mer för att helt stoppa dessa förskräckliga övergrepp.

Jag vill yrka bifall till vår reservation nr 2 angående vikten av ett förstärkt arbete med hbtq-frågor på europeisk nivå. Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter och Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans har vid flera tillfällen de senaste åren uppmärksammat kränkningar av hbtq-personers mänskliga rättigheter bland Europarådets

medlemsstater. Vi anser därför att regeringen inom samarbetet i Europarådet bör arbeta aktivt för att alla medlemsstater ska avskaffa all diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Jag är fullt medveten om att Sverige redan i dag prioriterar frågan och gör ett bra arbete med att lyfta fram hbtq-frågor i olika sammanhang. Jag kan också se att frågan har fått en viss positiv utveckling i Europarådet, vilket är glädjande. Jag vet även att den svenska delegationen, framför allt genom Jonas Gunnarsson, har lyft fram hbtq-frågan på ett föredömligt sätt.

Vi tror dock att vi måste intensifiera arbetet ytterligare, och det gäller inte minst att säkerställa att den särskilda enhet som arbetar med hbtq-frågor – Sexual Orientation and Gender Identity unit – stärks finansiellt och organisatoriskt för att säkerställa att den kan jobba långsiktigt och stärka hbtq-frågorna i Europa på sikt.

Slutligen kan jag konstatera att det är roligt att ingå i en delegation som hör till Europarådets mest aktiva och engagerade. Den svenska delegationen har hög närvaro och deltar mycket aktivt i de olika debatterna. Jag vill tacka delegationsledningen och hela delegationen för gott samarbete, och jag vill tacka våra kompetenta tjänstemän. Utan er skulle vi aldrig klara vårt uppdrag.

Anf. 15 JONAS GUNNARSSON (S):

Fru talman! Vi har i dag att debattera utrikesutskottets betänkande nr 13 om Europarådet. Betänkandet hanterar regeringens skrivelse om verksamheten vid Europarådets ministerkommitté under helåret 2015 och första halvåret 2016, redogörelsen från riksdagens delegation till Europarådets parlamentarikerförsamling samt ett antal motioner.

Jag vill självklart börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

När man läser redogörelsen från delegationen kan man konstatera att vi har en väldigt aktiv delegation som tar det uppdrag den har fått av riksdagen på stort allvar. Vi kan också förstå att man genomför uppdraget med liv och lust. Som ordförande i delegationen vill jag börja med att tacka ledamöterna för gott samarbete och väl utfört arbete.

Vi är alla smärtsamt medvetna om de i många fall akuta problem som stora delar av Europa står inför. Det handlar om Rysslands olagliga annektering av Krim, konflikten i östra Ukraina, de frusna konflikterna kring bland annat Transnistrien och Sydossetien samt utmanandet av rättsstatens principer och grundläggande värden av regeringar i länder som Ungern, Turkiet och Ryssland. Även flyktingkrisen och konflikterna i Europas närområde förtjänar att nämnas i dessa sammanhang.

Europarådet bildades en tid efter andra världskriget, för att främja demokrati, rättsstatsutveckling och mänskliga rättigheter hos medlemsstaterna. Då, 1949, var det en handfull demokratier i framför allt Västeuropa som tog detta ganska radikala steg för att förverkliga FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna i Europa.

Sedan dess har många stora steg tagits, både juridiskt och politiskt, och sett till geografi har vi utökat medlemsantalet radikalt – i princip alla Europas stater är i dag medlemmar. Undantagen är Kosovo, som det finns en politisk konflikt kring, Vitryssland, på grund av att landet inte kan bete sig mot sin egen befolkning, samt Heliga stolen/Vatikanstaten, som av kända skäl inte är med.

Genom den fantastiska utveckling vi har sett sedan organisationens start har vi skapat en i princip paneuropeisk jurisdiktion till skydd för den enskildes rättigheter. Det har vi kunnat skapa genom Europakonventionen och Europadomstolen, en världsunik domstol som vi ska vara otroligt stolta över.

Tyvärr kan vi med smärtsam tydlighet konstatera att förtroendet för Europarådet i många stycken utmanas genom misstankar om korruption i parlamentarikerförsamlingen, genom politisk okänslighet och oförståelse inför de värden som präglar organisationen och genom olämpliga samarbeten och besök hos bland annat den syriske diktatorn Asad av ett flertal framstående ledamöter i församlingen. Till och med vår ordförande Agramunt deltog.

Mot bakgrund av allt detta vill jag tacka delegationen än en gång. Vi är nämligen i princip enhälliga när vi står upp för organisationens kärnvärden. Vi står mangrant upp för demokratin, för rättsstatsprincipen och för att mänskliga rättigheter är det som ska prägla organisationens arbete. Vi nedlåter oss inte till korruption och till att fläcka ned organisationens fina rykte, utan vi står upp för det som är viktigt.

När det gäller utvecklingen framåt har några saker redan nämnts. Vi har talat om Turkiet. Församlingen har nu återupptagit sin granskning av landet, och det är otroligt viktigt. Vi har alla kunnat se vad som har hänt i Turkiet under de senaste åren, med en alltmer maktfullkomlig president och ett styre som är alltför negligierande gentemot individens rättigheter. Här har Europarådet en grundläggande uppgift, nämligen att stå upp för de värden vi har talat om så många gånger.

Jag kan inte låta bli att nämna de områden jag framför allt arbetar med inom ramen för mitt utskottsarbete i församlingen. Det rör bland annat hbt-området. Jag har äran att en stund till få vara generalrapportör för hbt-personers rättigheter.

Här har vi gjort stora framsteg i Europa. Lotta Johnsson Fornarve från Vänsterpartiet nämnde SOGI-enheten, hbtq-enheten i organisationen. Den har genom svenskt agerande blivit en ordinarie del av verksamheten. Från att ha varit en ad hoc-del, som har finansierats från år till år, har den nu blivit en ordinarie del av verksamheten. Det är en otroligt stor vinst på området. Det gör att frågorna får en självklar del i organisationen och uppmärksammas på det vis de förtjänar.

Församlingen har också tagit steg framåt genom att utse ett antal rapportörer som har att jobba på några specifika frågor. Det handlar framför allt om familjerättens områden, där det finns case law från domstolen att ta vara på rent politiskt och se hur det kan tolkas till förmån för alla de samkönade par som i dag står utan rättsligt skydd i många medlemsstater.

Vi har också situationen för intersexpersoner, som är fruktansvärd i många medlemsstater. Man utsätts för fysiska ingrepp som är oefterfrågade, ens rättigheter kränks och man har ofta en juridiskt konstig situation att leva i. Jag kan också konstatera att den resolution om transpersoners rättigheter som vi antog 2015 alltså är ett av de främsta internationella juridiska verktygen när det kommer till skydd av transpersoners rättigheter. Det är en resolution vi i Europa ska vara otroligt stolta över, och den svenska delegationen var aktiv i stöttandet av och arbetet med att ta fram den. Den ska vi hålla fast vid och använda oss av.

Jag konstaterar att Sverigedemokraterna har två reservationer i betänkandet, och jag tycker att de är lite underliga. Jag vill först säga några ord om det ställningstagande Sverigedemokraterna gör när det gäller Kosovo. Det är ett djupt olyckligt ställningstagande att man inte vill att en stat i Europa ska kunna ansluta sig till konventionen. Det gör att man förnekar ungefär 2 miljoner invånare i landet det skydd som konventionen innebär för dem som individer.

Om man menar allvar med den hållning som man ger uttryck för, nämligen att erkännandet i sig inte ska få kvarstå, måste jag fråga Sverigedemokraterna: Vilka fler länder ska vi upphäva erkännandet för? Gäller det bara Kosovo, eller gäller det andra länder också? Eller ska vi ändå hålla fast vid den ordning som vi har, att när ett land är erkänt är det erkänt?

Sedan kommer vi till frågan om domstolen. Sverigedemokraterna säger helt plötsligt att man vill ta tillbaka Sveriges tillträdande till det tilläggsprotokoll som har inneburit att domstolens verksamhet har kunnat effektiviseras och anpassas till den verklighet som vi i dag lever i, där människor har tillgång till e-post och andra digitala hjälpmedel.

Detta är också ett tilläggsprotokoll som Sverigedemokraterna fram till alldeles nyss har stått bakom genom den hantering som vi har haft här i riksdagen. Man gick med på tillträddandet i 2014/15:KU9, om jag minns rätt.

Jag blir väldigt förvånad över att Sverigedemokraterna har denna gumibandsaktiga inställning till Europarådet och till sådana principer som borde vara självklara när det gäller detta område.

Med det, fru talman, vill jag än en gång tacka delegationen och yrka bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 16 JOHAN NISSINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation 1, vilket jag glömde att göra tidigare.

Jag tänkte inte replikera på det du sa i talarstolen, Jonas Gunnarsson, för jag har andra frågor till dig.

Vi vet alla hur Turkiet har agerat under förra året och det här året, med massarresteringar och brott mot mänskliga rättigheter. Något som har förvånat mig mycket i Europarådet är att de flesta grupperna verkar vara väldigt måna om att försvara Turkiets beteende i stället för att fördöma och ta tag i problemet.

Min fråga är: Vilken linje har Socialdemokraterna, och hur har ni drivit på för att er grupp ska ta hårdare tag mot Turkiet?

Anf. 17 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Fru talman! Nu kanske vi inte ska diskutera partigruppernas inre liv här, men jag kan ändå säga att jag tycker att det är bra att vi har fått församlingen att återuppta en full granskning av Turkiet. Det är någonting som har efterfrågats länge. Att detta läge äntligen har infunnit sig – att vi har kunnat nå dit – är väldigt bra.

De övergrepp som sker i Turkiet är fruktansvärda – det håller jag med Johan Nissinen om. Den situation som journalister, minoriteter och andra

i Turkiet har fått uppleva efter statskuppen, men även tidigare, är oaccep-
tabel. Detta är någonting som jag tycker att vi alla ska stå för och våga
säga när vi har kontakt med turkiska företrädare.

Anf. 18 JOHAN NISSINEN (SD) replik:

Fru talman! Det är skönt att höra att Socialdemokraterna håller med,
men som Europarådet har agerat tycker jag fortfarande att vi har varit all-
deles för snälla. Mot Ryssland agerade vi väldigt kraftigt, vilket jag tycker
är bra, och jag tycker att vi skulle ha samma kraftiga agerande mot Turkiet.

Även om Turkiet många gånger har hållhakar på Europa tycker jag att
man borde vara tydlig med sina värderingar och ställningstaganden. Vi är
skyldiga det turkiska folket detta, för det turkiska folket ska också omfattas
av de mänskliga rättigheterna i och med den europeiska konventionen.

Skulle Socialdemokraterna vara beredda att i framtiden eventuellt ta
bort rösträtten för Turkiet i Europarådet för att tydligt markera att det som
landet gör är fel?

Anf. 19 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Fru talman! I huvudsak tycker jag att vi ska använda de gransknings-
verktyg, rapporteringsmöjligheter och resolutionsmöjligheter som försam-
lingen har för att kritisera och driva medlemsstaterna framåt.

Någon gång i framtiden – om Turkiet nu utvecklas åt helt fel håll – får
vi väl fundera över vilka steg vi ska ta. Men Turkiet är inte Ryssland. Tur-
kiet har inte annekterat en annan medlemsstats territorium. Turkiet har inte
sett till att starta frusna konflikter i flertalet av sina grannländer. Det är
gradskillnad mellan Ryssland och Turkiet.

Jag tycker att det är tråkigt att Johan Nissinen valde att inte svara på de
frågor som jag hade, som rör domstolen och som rör något så grundlägg-
gande som att 2 miljoner människor ska få ha tillgång till det skydd som
konventionen ger. Jag tycker att det är synd att han inte svarar på om vi
ska dra tillbaka erkännandet av andra stater. Men det är väl sådant som vi
får komma tillbaka till senare.

Anf. 20 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Det här är ett tillfälle att begrunda både den svenska dele-
gationens och den parlamentariska församlingens verksamhet under det
gångna året 2016, som denna rapport omfattar.

Som tidigare sagts har den svenska delegationen, som riksdagen utser
bland sina ledamöter och som deltar i verksamheten, både varit politiskt
aktiv och haft en mycket hög närvaro vid sessionerna i Strasbourg, under-
stödda av sina kloka tjänstemän i sekretariatet.

Detta är naturligtvis glädjande och visar att vi, som en medgrundarstat
till Europarådet, alltjämt står starka i vår uppfattning att detta är och förblir
en institution vars betydelse för värnandet av de mänskliga rättigheterna
är betydande och ibland avgörande.

Det skulle emellertid ha varit ganska märkligt om inte även innevaran-
de år berörs av oss som i dag deltar i debatten – dels därför att många av
de frågor som snabbt steg på agendan under 2016 alltjämt är i fokus, dels
därför att allvaret i flera av frågorna ytterligare har skärpts sedan kamma-
ren senast debatterade delegationens verksamhet.

I dessa dagar är det därför framför allt fyra saker som jag tycker är särskilt betydelsefulla att nämna i denna debatt, nämligen de korrupsionsanklagelser som riktats mot enskilda ledamöter i den parlamentariska församlingen, kränkningarna av de mänskliga rättigheterna för hbtq-personer i Tjetjenien, det pågående kriget mellan Ryssland och Ukraina samt den allvarliga och auktoritära utvecklingen i Turkiet.

Den första frågan fick förnyad aktualitet genom de rapporter som presenterades i december förra året och som beklagligt nog pekar i riktning mot en omfattande och djupgående korrupktion bland församlingens ledamöter.

Vad som är sant i denna fråga måste underkastas en noggrann och oberoende prövning, inte minst i ljuset av den oacceptabla resa som församlingens president gjorde till Damaskus tillsammans med andra enskilda ledamöter. Dessutom handlar detta ytterst om trovärdigheten för Europarådet som institution.

Det är glädjande att en sådan trovärdig process står i begrepp att inledas. Europarådets parlamentariska församling kan naturligtvis svårligen rikta någon kritik i korrupsionsfrågor om vi själva som församling är föremål för just sådana misstankar.

Men även kvaliteten på snart sagt alla typer av rapporter och andra ställningstaganden som utgår från församlingen löper risken att utsättas för ifrågasättanden om det finns misstankar om att det genom mutor går att undkomma eller försvåra kritik.

Europarådet är – och det förtjänar att understrykas – ett av få organ som med mycket stor trovärdighet kan göra anspråk på att bedriva en opartisk och kontinuerlig granskning av sina medlemsstaters åtaganden på de områden som täcks av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Detta gör emellertid också Europarådet fruktat. Det är fruktat av dem som inte önskar se mer av transparens och som vet att rapporter om kränkningar av mänskliga rättigheter eller domar avkunnade av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg skapar ett politiskt tryck som är besvärligt och som bör vara besvärligt för den som utsätts för det.

Jag vill i detta sammanhang också passa på att dels framföra ett tack till talmanspresidierna i de nordisk-baltiska staterna, som riktat samfälliga brev med starka uppmaningar att ingående och oberoende granska korrupsionsanklagelserna mot ledamöter i den parlamentariska församlingen, dels påpeka det stora värde som Moderaterna sätter på NB8-formatet. De nordiska och baltiska staterna har mycket gemensamt, och i just detta sammanhang finns det särskilt goda skäl för att samverka och ta gemensamma initiativ.

Den andra frågan handlar om de fruktansvärda övergrepp mot hbtq-personer som i dessa dagar rapporteras från den ryska delrepubliken Tjetjenien. Dessa människor fångas under koncentrationslägerliknande förhållanden. De misshandlas och torteras godtyckligt i dessa läger med myndigheternas aktiva medverkan. Jag lyssnade själv på ett seminarium under den senaste sessionsveckan som vi hade i Strasbourg i april och fick höra fruktansvärda vittnesmål från journalister och NGO:er som medverkade.

Flera initiativ har tagits inom Europarådet och dess parlamentariska församling för att uppmärksamma dessa fruktansvärda brott, ställa de ansvariga inför rätta och förhindra att människor förföljs på grund av sin kärlek.

Den tredje angelägna frågan för den parlamentariska församlingen i Europarådet utgörs tveklöst av den alltfjämt pågående aggressionen från Ryska federationen mot Ukraina, där den olagliga annektingen av Krim och det lågintensiva men pågående kriget i östra Ukraina är öppna sår.

Sveriges uppfattning om att Minsköverenskommelsens krav måste uppfyllas, stridigheterna upphöra och Ukraina stabiliseras som stat utgör grunden för hur vi agerar i församlingen inom delegationen, och så bör det också allt framgent vara.

Slutligen måste även utvecklingen i Turkiet beröras. Alltsedan försöket till statskupp i juli förra året har den turkiska regeringens järngrepp över statsapparaten stärkts, och omfattande utrensningar har genomförts.

I dessa har tiotusentals människor förlorat sina arbeten, och många har utöver detta fängslats på mycket lösa grunder. Den kurdiska minoriteten förtrycks på ett alltmer hårdhänt sätt av den turkiska statens armé och polis.

Den demokratiska reträtten är bitter och bekymmersam för alla oss som tror på ett bättre Turkiet, men vägen tillbaka till en positiv utveckling går inte genom eftergifter mot regimen utan genom ett strikt upprätthållande av Europakonventionens krav.

Den resolution som antogs vid aprilsessionen om att på nytt underkasta Turkiet en så kallad monitoring- eller granskningsprocess bekräftar således grundläggande uppfattningar som vi står bakom: Den turkiska regeringen måste omedelbart upphöra med att anta nödförordningar som gör att man undgår besluts- och granskningsprocesser i sitt parlament. Man måste häva arresteringar och häktingar av parlamentariker och journalister i avvaktan på rättegångar.

Dessutom begärs i denna rapport att en undersökningskommission ska upprättas för att granska de åtgärder som den turkiska statsledningen vidtagit, att garantera rättvisa rättegångar och att återställa yttrande- och mediefriheten i landet.

(Applåder)

Anf. 21 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Det har framgått av debatten att den delegation som finns till Europarådet är samsynt i många frågor, och jag kan därför också instämma i flera av de tidigare talarnas inlägg.

Europarådet bildades på ruinerna av andra världskriget, med erfarenheterna nära av vad som kan hända när extremismen får härja och när det inte finns god ordning för att lösa konflikter eller oenigheter. Här skapades möjligheten att just samtala och att säkra mänskliga rättigheter, demokratiska grunder och en rättsstat som fungerar med trovärdighet för medborgarna. Detta gjordes naturligtvis för att vi inte skulle upprepa misstagen.

Fru talman! När vi tittar ut över Europa i dag, eller 2016 som vi talar om, ser vi dock att vi behöver påminna oss om hur snett det kan gå när extremism, oavsett om den är till höger eller till vänster, radikal nationalism eller jihadister och terrorister får fritt utrymme.

Detta påverkar Europa mycket i dag, och jag hoppas att Europarådet lyckas klara sig och stå pall, för det blåser rejält därute.

Jag tänker titta på några punkter, fru talman. Vitryssland har nämnts som utanförstående nation. Här har vi fortfarande en stat med dödsstraff, aktuellt och verkställande. Det är en stat där vi väl får säga att man försöker tillämpa en illiberal eller antiliberal demokrati. Rättssystemet är beroende, medierna och civilsamhället likaså.

Så kan det gå, och så har det sett ut i delar av Europa förut. Det är också värt att minnas. Så länge den utvecklingen inte vänder kommer Vitryssland inte att komma med som medlem.

Ryssland har berörts. Parlamentarikerna som i duman röstade emot den olagliga annekteringen av Krim blivit av med sin rösträtt och valde då att lämna helt. Ryssland har fortsatt annekteringen och lever inte upp till de åtaganden man har gjort. Det är ett fortsatt krigande i östra Ukraina och, icke att förglömma, ett fortsatt ockuperande av georgiskt territorium.

Ryssland är också en av de nationer som fortfarande är medlemmar som tydligt gjort sig till tolk för andra värden än de västliga värden som vi står för. Det må gälla hbtq-frågor, som redan har berörts, och det som händer i Tjetjenien. Detta är bara ännu ett exempel på hur man tillåter Kadyrov att helt slå undan fötterna. Detta är ett område som är ett svart hål när det gäller mänskliga rättigheter i Europa i dag.

Så kan det bli i fler stater om man inte ser upp, och därför är det viktigt att vi är tydliga när det gäller Ryssland liksom när det gäller våra grundläggande värden.

Vi har ju sett hur andra följer efter. Det har talats om Turkiet och om president Erdoğan. Visst, han har valt att gå i samma riktning – otvetydigt. Men det finns också andra. Vi har sett det i Ungern, vi ser det i Polen. Båda dessa alltmer auktoritära stater har varit aktuella för diskussioner under föregående år. Det finns en glidande skala kring hur man söker sig fram och testat systemen och talar för en antiliberal, antivästlig demokrati.

Det pågår alltså en kamp, och där är det bra att Sverige och den svenska delegationen i allt väsentligt står upp för de värden vi har bildat Europarådet för.

Konventionen utmanas alltså. Den utmanas alldeles tydligt av Ryssland, där vissa områden är helt utom räckhåll. Den utmanas också av Azerbajdzjan. Azerbajdzjan var en fråga i ministerrådet under föregående år. En av de politiska oppositionsledarna, Mammadov, sitter fängslad, och trots att vi har ett domstolsbeslut som är unikt vägrar man att släppa honom. Azerbajdzjan är viktigt i flera sammanhang, och det knyter an till den korruptionsdiskussion som just nu pågår i Europarådet och som kommer att vara synlig i nästa års rapport.

Det här är ett land som entydigt bryter mot konventionen, och vi får se om det kommer att leda till att generalsekreteraren kommer att gå hårdare fram. Det finns tydliga tecken om inte Azerbajdzjan skärper sig.

Tyvärr är det fler som utmanar konventionen. Vi hörde från våra brittiska kollegor att man säger att i nästa val – inte nu den 8 juni, men nästa gång, när man har klarat av brexit – så är konventionen en fråga som man kommer att vilja ha på agendan. Det är naturligtvis mycket allvarligt, för vi har sett hur andra gömmer sig bakom den typen av uttalanden. Där är det alltså också viktigt att vi ser och agerar.

Detta hänger ihop med domstolen. Vi har inte berört detta i betänkandet, men det finns skäl att påtala att Ryssland har valt att delvis frikoppla från domstolens utfall. Domstolen har enligt vår rättsordning det sista, avgörande ordet i domar om mänskliga rättigheter, men Ryssland har valt att frikoppla. Genom ett eget beslut kan de ta det sista beslutet själva. Detta följer andra efter, och det är någonting som vi har all anledning att se upp med, inte minst ministerrådet som ska garantera funktionaliteten i den delen.

Fru talman och kära kollegor! Det finns många utmaningar. Jag hoppas att vi ska kunna möta de aktuella utmaningarna vad gäller korruptionen och det faktum att vi har en talman i parlamentet som inte åtnjuter parlamentsmajoritetens förtroende men ändå sitter kvar. Det är ett institutionellt hot som vi har all anledning att arbeta med för att försöka möta. Jag hoppas att det ska vara möjligt, men jag känner viss oro för hur det ska lyckas.

Fru talman! Jag tackar delegationen och tjänstemännen för arbetet under det gångna året. Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 22 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! När Europarådet inrättades 1949 var det i ett sargat Europa som genomgått två världskrig, där det andra fortfarande var färskt i minnet. Europarådets uppgift blev att främja de värdegrunder som kontinenten var i desperat behov av, nämligen mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Fru talman! De senaste åren har vi tyvärr fått bevittna en utveckling i flera av Europarådets medlemsländer som visar på en stagnation. Från bland annat Ungern, Polen, Ryssland och Turkiet hör vi rapporter om stora bakslag för demokratin och övergrepp på mänskliga rättigheter.

Från Ungern hör vi hur man hotar att stänga ned universitet och hur man vill begränsa civilsamhället och ideella organisationer.

Turkiet, som har nämnts av flera av min kollegor, är det land som kanske går längst. Där ser vi hur den politiske ledaren president Erdoğan agerar för att koncentrera makten hos sig själv. Vi ser också hur kvinnors rättigheter begränsas och ifrågasätts när man går från en mer sekulär stat till en mer religiös stat.

Samtidigt tar främlingsfientligheten och antisemitismen ett allt starkare grepp om hela Europa. Kanske kan man påstå att de demokratiska framgångar som vi under flera decennier har kunnat se på vår kontinent inte längre är självklara.

Europarådet är en viktig aktör i att bemöta dessa utmaningar då denna organisation har särskild kunskap och kompetens, i jämförelse med andra organisationer, vad gäller att främja de tidigare nämnda värdegrunderna.

Det är därför glädjande när församlingen visar på handlingskraft och markerar genom att bland annat återuppta övervakningen av Turkiet och söka samarbeten i landet som kan innebära upphävandet av undantagstillståndet och ett frisläppande av parlamentsledamöter och journalister.

Även utvecklingen i Ungern står högt på församlingens dagordning, och en resolution har antagits där Ungern uppmanas att inte anta den lag som riskerar att begränsa enskilda organisationers möjlighet att verka.

Mycket görs, men mycket arbete kvarstår. Europarådets legitimitet och funktion kan avgöras av hur organisationen klarar av alla utmaningar. Medlemsländerna måste känna skyldighet att även i praktiken efterfölja de principer som medlemskapet innebär.

Det är därför betryggande att stora delar av den svenska delegationen är överens om hur vi behöver agera och verka för att stärka Europarådet i det viktiga arbete som kvarstår. Vi har ett gott anseende och trovärdighet i dessa frågor, vilket vi har visat genom våra insatser som medlemsland. Detta måste vi bygga vidare på.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 9 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

*Organisationen för
säkerhet och samar-
bete i Europa (OSSE)*

Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU14
Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) (skr.
2016/17:11 och redog. 2016/17:OSSE1)
föredrogs.

Anf. 23 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Låt mig inledningsvis tacka tjänstemännen vid OSSE-delegationens sekretariat. Tack vare deras insatser har vi inom delegationen kunnat vara aktiva och delta på ett kvalificerat sätt i OSSE:s parlamentariska församling. Jag vill också tacka mina kollegor i delegationen för deras insatser. Vi har alla varit aktiva och deltagit i de verksamheter som OSSE-delegationen genomfört.

OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, är världens största säkerhetsorganisation med 57 medlemsländer. Geografiskt spänner den från Vancouver i väst till Vladivostok i öst. Organisationen har ett långt förflutet. Redan 1975 bildades det som var embryot till OSSE, Europeiska säkerhetskonferensen, för förhandlingar mellan öst och väst. OSSE:s parlamentariska församling tillkom 1992, och därefter har utvecklingen gått vidare.

Det är viktigt att det finns en parlamentarisk församling inom OSSE. Vi som parlamentariker är valda av folket. Vi har en möjlighet att arbeta i ett brett perspektiv för säkerhetsfrågor, ett perspektiv som också är förankrat i våra respektive länder och går ända ned i våra valkretsar. I en orolig tid som denna är det viktigt med förankring i samhället.

OSSE:s verksamhet utgår från Helsingforsöverenskommelsen. Alla medlemsländer har antagit och godkänt att de ska följa OSSE:s medlemskriterier. Det har dock visat sig att detta kan tolkas på många olika sätt, för långtifrån alla OSSE-länder följer den ordning för demokrati och mänskliga rättigheter som vi känner.

Inom OSSE:s parlamentariska församling arbetar vi enligt de tre pelare som finns och som också är synonyma med de tre kommittéerna. Det är kommittén för säkerhetspolitik, kommittén för ekonomi och miljö och kommittén för mänskliga rättigheter.

Den svenska delegationen är aktiv i samtliga tre kommittéer. Vi tar del i debatten och driver frågor. Låt mig nämna några frågor där Sverige har varit aktivt och kommer att fortsätta att vara aktiva.

I den säkerhetspolitiska kommittén handlar det om de utdragna konflikterna inom OSSE-området. Här försöker vi på olika sätt bidra till att bryta dessa konflikter. Det gäller Moldavien och Transnistrien, Georgien och Sydossetien, Azerbajdzjan samt även Nagorno-Karabach där Armenien och Azerbajdzjan är involverade.

Jag vill särskilt nämna den ryska aggressionen mot Ukraina. Det gäller den illegala annekteringen av Krim men också vad som pågår i de sydöstra delarna.

Den svenska OSSE-delegationen följer upp hur utvecklingen går. Vi talar om vad vi tycker är fel, och vi driver på genom att använda de instrument som finns inom OSSE.

Vad vi också har lyft upp i den första kommittén är kvinnors medverkan i fredsbyggande arbete. Ska vi ha långvariga reella fredsprojekt måste också kvinnor delta.

Låt mig ge en liten bild av hur det ser ut i OSSE med dess 57 medlemsländer. I de nationella OSSE-delegationerna är 23 procent av delegationsmedlemmarna kvinnor. I ett flertal delegationer, varav ett stort antal är europeiska, finns inte en enda kvinna. Det är givetvis inte bra. I den svenska delegationen är såväl kvinnor som män representerade.

I den andra kommittén handlar arbetet framför allt om miljö, ekonomisk tillväxt och korruption. Jag vill nämna några ord om korruption. I de valobservationer där OSSE PA medverkar finns en fråga som alltid återkommer när det är ett val som inte fungerar, och det handlar om korruption som genomsyrar samhället från dess minsta detalj upp till högsta nivå. Det är en fråga som jag anser att OSSE borde lägga ned mycket större arbete på att bekämpa, för korruption är ett gissel.

Den tredje kommittén handlar om mänskliga rättigheter. Där finns några stora frågor som genomsyrar debatten. Det handlar om demokrati, som jag nämnde tidigare, men det handlar också om utvecklingen i Turkiet, där allt fler kränkningar av mänskliga rättigheter sker, och om respekten för det tryckta och fria ordet. Låt mig nämna att i Turkiet är fler än 100 000 hemsidor på internet blockerade och inte tillgängliga, och där finns fängslade journalister och oliktänkande. Detta är inte acceptabelt.

Något som vi också har lyft upp i den tredje kommittén är hur det ser ut när det gäller politiska fångar i Vitryssland. Ett tag såg det ut som att president Lukasjenko släppte politiska fångar, vilket man brukar göra inför varje val, men nu återkommer rapporter om nya fängslanden. Under året har det redan skett avrättningar – dödsstraff förekommer i Vitryssland. Detta är inte förenligt med OSSE:s kriterier för medlemskap.

I detta sammanhang vill jag också nämna flyktingfrågan. Den är oerhörd viktig. Som vi ser det inom OSSE handlar det dels om perspektivet med mänskliga rättigheter, dels om att bevaka att också flyktingar kan leva ett säkert liv och få sina rättigheter bevakade. Det handlar även om att de grundläggande orsakerna till att människor väljer att fly ska motarbetas. Det handlar om krig och om att det ska bli mer fred. Det handlar om att det ska finnas möjlighet till ekonomisk tillförsikt och tro och hopp inför framtiden. Detta är något som vi inom OSSE arbetar för.

Vad gör vi då? Jag nämnde valobservationer, som nog är det som OSSE:s parlamentariska församling är mest känd för. Förra året, 2016, var valåret i kvadrat. Vi genomförde åtta nationella valobservationer. Därtill kom ytterligare några valobservationer som handlade om ett andra val.

Vi har varit i Kazakstan, Vitryssland, Ryssland, Georgien, Montenegro, Moldavien, USA och Makedonien. Stundtals kändes det som att vi var ett resande cirkussällskap, men detta är viktigt, fru talman. Valobservationerna är oerhört viktiga, för de bidrar till att utveckla demokratin.

Vi har inom OSSE en speciell metodologi som vi följer och som bygger på observationer. Vi samarbetar med Odihr, Europarådet, Natos parlamentariska församling och Venedigkommissionen, för det är flera parametrar ska falla på plats.

Vi säger inte: Det här var fel. Vi säger: Det här kan ni göra bättre, detta är viktiga frågor som inte har fungerat och vi hjälper gärna till.

Inom OSSE:s parlamentariska församling finns ett informellt samarbete med våra nordisk-baltiska grannar. Där lyfter vi upp de frågor som är viktiga ur ett nordiskt och baltiskt perspektiv.

Jag har anmält åtta minuter, fru talman. Jag vill avsluta med att yrka bifall till vår moderata reservation. Jag vill säga ett par ord om varför vi har skrivit den. Det handlar om att det i oroliga tider, när många insatser behövs, är väldigt lätt att den verksamhet vi bedriver inom OSSE:s expanderar. Därför tycker vi att det är viktigt att se till vilka uppgifter som OSSE:s parlamentariska församling ska prioritera. Detta måste granskas, för det är bättre att göra det vi ska göra bra än att expandera verksamheten och göra mycket men inte göra detta lika bra.

(Applåder)
(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 10 Frågestund

Frågestund

Anf. 24 TALMANNEN:

Välkomna till dagens frågestund! En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning.

Jag vill även hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson, justitie- och migrationsminister Morgan Johansson, statsrådet Per Bolund och kultur- och

demokratiminister Alice Bah Kuhnke. Arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Reformer mot stigande arbetslöshet

Anf. 25 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Det är mycket som går bra i Sverige just nu. Vi har högkonjunktur. Men mitt i denna högkonjunktur och när ekonomin går på högvarv har vi fått illavarslande uppgifter från Arbetsförmedlingen. För första gången sedan 2013 har arbetslösheten börjat stiga. Samtidigt rapporterar DN om att fler och fler kommuner har alarmerande hög arbetslöshet. Och vi vet sedan en tid tillbaka att långtidsarbetslösheten är ett stort problem.

Allt detta sker alltså mitt i en brinnande högkonjunktur. För att vända utvecklingen krävs reformer. Lyckas man inte vända detta i en högkonjunktur kan vi bara ana hur det blir. Vi vet och förstår vad som händer i en lågkonjunktur. Problemen kommer att bli mycket stora. Den som inte kommer in nu kommer att ha mycket svårt sedan.

Min fråga till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson är: Vilka politiska reformer kan riksdagen förvänta sig under detta år för att trenden ska brytas?

Anf. 26 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är riktigt att det går bra för Sverige, men det är också så att vi står mitt uppe i en av de största utmaningar som vi någonsin har stått inför. Det handlar om att ta emot nya människor och etablera och integrera dem på svensk arbetsmarknad. Aldrig tidigare har så många människor stått inför att ta steget in på svensk arbetsmarknad som just nu.

Låt oss titta på statistiken med saklighet. När människor får uppehållstillstånd skrivs de in på Arbetsförmedlingen dag ett, och detta är väntat. Det här är alldeles utmärkt. Men det betyder också att det stora tillskottet handlar om personer som börjar sin tid i Sverige i arbetslöshet.

Det är inte särskilt allvarligt att man börjar i arbetslöshet, utan det allvarliga blir om man stannar i arbetslöshet. Regeringens och mitt fokus är därför att människor inom två års tid ska få arbete eller utbildning. Vi har lagt fram förslag, och vi kommer att lägga fram fler förslag. Om jag får en följdfråga kan jag berätta mer om dessa.

Anf. 27 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Om detta var väntat för ministern undrar jag varför vi inte har fått fler reformer på riksdagens bord att behandla. Vi vet ju att det är väldigt svårt och tar lång tid för invandrare att ta sig in på svensk arbetsmarknad. Det tar längre tid nu än för bara några år sedan. Därför vill vi se reformer för enkla jobb. Vi vill ha en utbildningsplikt så att man snabbare lär sig svenska, och vi vill att det blir lättare för företag att anställa människor som har invandrat till Sverige.

Min fråga kvarstår: Vilka politiska reformer ska lösa den mycket stora utmaning som Sverige står inför och som riskerar att bli värre om det inte kommer några politiska reformer?

Anf. 28 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Låt mig ta ett viktigt exempel. Regeringen har lagt fram en proposition om förändringar i etableringsuppdraget. Enligt min uppfattning handlar det om nödvändiga förändringar. Riksdagen förväntas fatta beslut om detta nästa månad. Eftersom det finns, tror jag, en majoritet för detta i riksdagen kommer förslaget att verkställas.

Det blir därmed möjligt att ställa krav på individen på ett sätt som vi inte har kunnat göra tidigare. Det handlar exempelvis om att införa en utbildningsplikt, vilket Elisabeth Svantesson nämner. Det handlar också om att kunna ställa krav på att man precis som alla andra arbetslösa måste delta i verksamheter. Man måste ta anvisat arbete, annars kan man ytterst bli av med sin ersättning.

Effekter av slopade id-kontroller

Anf. 29 PAULA BIELER (SD):

Herr talman! Min fråga riktar sig till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson.

Det har i dag gått en vecka sedan id-kontrollerna till vårt land togs bort. Redan dagen innan, förra onsdagen, debatterade vi frågan här i kammaren i samband med ett betänkande. Då anförde migrationsministern bland annat att det nu är möjligt att ta bort kontrollerna då läget har normaliserats. De personer som oregistrerade har befunnit sig inom EU och framför allt i Tyskland har troligen registrerats vid det här laget. I Sverige ligger vi numera på en miniminivå för asylregler.

Min fråga är: Anser ministern att vi fortfarande ska vara på en sådan nivå? Jag ställer frågan med tanke inte minst på att det redan efter några dagar visade sig bli en mycket stor ökning av antalet personer som sökte asyl vid våra gränser till följd av att id-kontrollerna togs bort.

Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Ibland ska man vänta med att uttala sig tills man har sett hur utvecklingen ser ut. Jag har med mig siffrorna för den aktuella veckan. Sedan i torsdags fram till och med i går, onsdag, sökte 434 personer asyl i Sverige. Det är varken mer eller mindre än vad det har varit det senaste året. Tvärtom ligger det ungefär på samma siffror som vi har sett tidigare, med mellan 400 och 500 per vecka det senaste året.

Det finns alltså ingen anledning alls till alarmism mot bakgrund av denna vecka. Samtidigt, vilket jag har sagt tidigare, följer vi nu utvecklingen dag för dag. Skulle vi se en kraftig ökning då detta börjar löpa iväg är vi självklart beredda att återinföra id-kontrollerna. Men där är vi inte i dag.

Det Paula Bieler befarade förra veckan har ännu inte slagit in.

Anf. 31 PAULA BIELER (SD):

Herr talman! Tack för svaret! Ja, det har gått väldigt kort tid. Men anledningen till att jag lyfte fram detta förra veckan och att jag anser att det ändå finns skäl till oro är inte minst det som Migrationsverket skriver i sin

Prot. 2016/17:109

11 maj

Frågestund

senaste rapport. Där påpekas det att strömmarna till Europa har ökat igen. Det gäller både den centrala Medelhavsrutten och övriga vägar runt. Man skriver också att det finns en betydande risk för att de kontroller som har införts runt om i Europa kommer att falla i takt med ökad tillströmning.

Hur ofta ska vi behöva få en växling mellan id-kontrollernas vara eller icke-vara?

Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Vad gäller ökningen vid den centrala Medelhavsrutten har de allra flesta som kommer den vägen inte Sverige som destinationsland utan andra länder. Och som vi alla vet är det svårare att ta sig igenom Europa än vad det var tidigare.

Hittills har det under den senaste veckan kommit 434 asylsökande. Det är varken mer eller mindre än genomsnittet det senaste året. Men vi har naturligtvis frågan under ständig bevakning.

Regeringens skattepolitik och arbetslösheten

Anf. 33 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Ylva Johansson. De röd-gröna har upprepade gånger utlovat Europas lägsta arbetslöshet. I stället får vi högre arbetslöshetstal under brinnande högkonjunktur. Detta är kanske inte så konstigt. Längre doldes regeringens passivitet av allmänt goda tider och bra tryck i såväl den svenska som den internationella ekonomin. Men nu ser vi facit.

Våra arbetslöshetstal ökar på toppen av en historiskt stark högkonjunktur. Detta duger inte, men det är tyvärr inte särskilt förvånande. Har man en agenda som bygger på att steg för steg göra det dyrare att anställa, höja skatten på jobb och för företag och inte ta regleringsarbetet på allvar så att det blir enklare och billigare för företagen att anställa blir det som det blir.

Ylva Johansson! När ska regeringen medge att skattehöjningar på jobb och företagande inte leder till lägre arbetslöshet?

Anf. 34 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Sverige har sedan vi tillträdde haft en stadigt sjunkande arbetslöshet. Det Arbetsförmedlingen visade i går är att antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen har ökat. Detta är en mycket väntad utveckling. Allt annat hade faktiskt varit allvarligt.

För när många nyanlända nu får sitt uppehållstillstånd kräver vi att de ska skriva in sig på Arbetsförmedlingen från första dagen. Då blir det fler inskrivna. Och de är naturligtvis arbetslösa första dagen då de skriver in sig. Det handlar om utrikesfödda, och de allra flesta av dem är födda utanför Europa. Detta är alltså vad som pågår, och utvecklingen är väntad.

Men Emil Källström målar upp det som om det vore svårt för företag att anställa i dag. Det är inte den bild vi ser. Tvärtom har vi över 100 000 lediga jobb. Den vanligaste frågan där jag möter oro från arbetsgivare handlar om att man inte får tag i personer med rätt kompetens. Man skriker efter arbetskraft inom väldigt många sektorer.

Anf. 35 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! Det där var många ord men få svar. Låt mig koka ned detta till kärnan! Faktum är att antalet arbetslösa i Sverige ökar på toppen av en brinnande högkonjunktur. Det är 4 000 fler arbetslösa i Sverige i dag än för ett år sedan, trots goda tider. Det här går att koka ned till en mycket enkel fråga, Ylva Johansson: Är du nöjd med arbetslöshetsstatistiken?

Anf. 36 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är 4 000 fler inskrivna på Arbetsförmedlingen än för ett år sedan. Med tanke på att det är 16 000 fler inskrivna i etableringsuppdraget än för ett år sedan är det en mycket väntad utveckling. Det betyder att arbetsmarknaden ska kunna svälja många arbetslösa som har fått sitt jobb. Den största utmaningen i dag på arbetsmarknaden handlar dels om att de nyanlända ska rustas för att komma in på svensk arbetsmarknad, dels om att vi ska säkerställa – och här behöver mer göras – att arbetsgivare får tag i personer med rätt kompetens. Då måste vi satsa på utbildning och kompetensutveckling.

Åtgärder för en tryggare arbetsmarknad

Anf. 37 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Jag har också en fråga till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson.

En bärande del av den svenska modellen är ordning och reda på arbetsmarknaden och att fack och arbetsgivare tillsammans kommer överens om villkoren. Det går som sagt allt bättre för svensk ekonomi, och arbetsmarknaden är på sina håll glödhet. Sysselsättningsgraden är dessutom rekordhög, och hjulen snurrar allt fortare.

Men det finns också bekymmer med missbruk som måste stävjas och strukturer som behöver förändras på arbetsmarknaden. En oroande utveckling är otrygga anställningsformer. Risken för att utsatta personer utnyttjas av oseriösa arbetsgivare är stor. Det finns exempel på oseriösa aktörer som kringgår lagar och regler, så att löntagare hamnar i kläm. Allmän visstid, korta anställningsformer, hyvling av arbetstiden och timvikarier som blir inringda med nästan inget varsel alls är exempel på otrygghet på svensk arbetsmarknad i dag.

Jag vill fråga statsrådet hur hon vill komma till rätta med de här sakerna och utveckla den svenska modellen.

Anf. 38 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är korrekt. I Sverige har vi inga arbetsinspektörer som i många andra länder. Det är fackens uppgift att säkerställa villkoren. Det betyder att vi behöver starka fackföreningar. Annars får människor inte det skydd som behövs. Vi behöver kollektivavtal på arbetsmarknaden. Annars är man inte garanterad någon lön över huvud taget. Det är viktigt.

Det är naturligtvis en modell som har sina brister. Men det är en modell som har visat sig oerhört mycket bättre än de jämförbara modellerna. Därför ska vi försvara och utveckla den, inte avveckla den.

Jag delar uppfattningen att det finns ett stort problem med otrygghet och utnyttjande av människor på svensk arbetsmarknad. Det här ska vi komma till rätta med bit för bit. Det är därför regeringen har infört personalliggare i byggbranschen. Det är därför vi har infört yttranderätt och meddelarfrihet för personer som jobbar i offentligt finansierad privat utförd välfärd. Det är därför vi har infört skydd för visselblåsare. Det är därför vi har infört ett stopp för stapling av visstider. Det är därför vi ändrar och river upp lex Laval. Vi har en lång rad nya förslag på gång på det här området.

Anf. 39 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag skulle vilja ta ett konkret exempel som är aktuellt. Jag skulle vilja veta hur statsrådet ser på företag som exempelvis Uber Eats, som verkar ha både osäkra och osjysta villkor för sina cykelbud, vilka transporterar mat kors och tvärs här i Stockholm till exempel. I går kunde man läsa om en reporter som jobbat för det här företaget och då tjänade 39 kronor i timmen före skatt. Tydligt är också människor där rädda för att ansluta sig till Transport, som är det fackförbund man bör vara med i.

Anf. 40 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag har också tagit del av de här medieuppgifterna och är allvarligt bekymrad över dem. De visar på vad som händer när de befintliga skyddssystemen inte fungerar, det vill säga när fack och arbetsgivare inte har tecknat kollektivavtal eller den fackliga anslutningsgraden är låg eller obefintlig på en arbetsplats. Det här är ett område där vi helt nödvändigt behöver göra fler insatser för att säkerställa att människor är försäkrade på arbetet, har anständiga arbetsvillkor och inte behöver arbeta för en spottstyver.

Psykisk ohälsa bland hbtq-personer

Anf. 41 EMMA HULT (MP):

Herr talman! Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke är på väg att resa sig, och det kan hon göra, för det är mycket riktigt henne jag ska ställa min fråga till.

Den psykiska ohälsan ökar. I en rapport från Socialstyrelsen från mars i år kan vi läsa att hälsan blir bättre, medan ångesten och oron ökar. Trots den förbättrade hälsan ökar sjukskrivningstalen, framför allt på grund av den psykiska ohälsan. Trenden har hållit i sig i flera år, och det är framför allt kvinnor som drabbas.

En annan grupp i samhället som generellt sett har sämre levnadsvillkor än befolkningen i övrigt och även högre psykisk ohälsa är hbtq-personer. Enligt en rapport från Socialstyrelsen från 2016 är risken för depression och ångest dubbelt så hög bland män i samkönade relationer jämfört med andra män. Kvinnor som lever med kvinnor har tre gånger så hög risk för

beroende och riskbruk. Dödlighet av sjukdomar och självmord är också högre i dessa grupper jämfört med andra. Jag skulle vilja fråga vad regeringen gör åt det här.

Prot. 2016/17:109

11 maj

Frågestund

Anf. 42 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNIKE (MP):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Allt som Emma Hult säger stämmer. Hbtq-personer är en grupp i vårt samhälle som tydligt har sämre levnadsvillkor än många andra grupper. Det gäller både unga och äldre hbtq-personer. Detta är helt oacceptabelt 2017.

Därför agerar regeringen med kraft. Det har vi gjort sedan vi tillträdde. Vi har en rad saker som vi redan har satt i verket. Med rättigheter i fokus har vi stärkt och förändrat diskrimineringslagen. Vi har kraftigt förstärkt stödet till DO och antidiskrimineringsbyråer. Vi vet nu att transpersoner så småningom kommer att inkluderas i lagen om hets mot folkgrupp. Det är också så att transpersoner som genomgått sterilisering kommer att kunna ansöka om ersättning av staten. Det är några av de förändringar som vi har satt i sjön och som vi nu genomför sedan vi tillträdde.

Anf. 43 EMMA HULT (MP):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, som delvis även är ett svar på det jag tänkte säga i min följdfråga. Men när vi nu ändå står här kan jag också passa på att ta upp den globala situationen, som ser betydligt mycket värre ut än den vi har i Sverige. Jag tänker framför allt på de fruktansvärda händelser i Tjetjenien som vi har uppmärksammat på den senaste tiden. Vad har regeringen gjort där? Hur tänker regeringen globalt i de här frågorna?

Anf. 44 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNIKE (MP):

Herr talman! Vi tänker mycket, men vi har också agerat. Framför allt har vi agerat genom utrikesminister Margot Wallström, som genom EU kraftigt har fördömt det som skett och uppmanat Ryssland att utreda vad det är som händer. Vi har också vår kabinetssekreterare Söder, som har samtalat med Rysslands ambassadör om det som händer. Vi har i Sverige ett starkt civilsamhälle som under lång tid stöttat sina partner i Ryssland och Tjetjenien. Det som pågår är fruktansvärda övergrepp som inte accepteras.

Flyktingmottagandets konsekvenser för kommunerna

Anf. 45 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Morgan Johansson.

Nyligen slog landets länsstyrelser larm om att ett stort antal kommuner går på knäna till följd av Sveriges rekordstora flyktingmottagande under framför allt 2015, då hela 163 000 kom. Det saknas bland annat personal i skolan och socialtjänsten. Det saknas också bostäder, skollokaler med mera. Migrationsverket stänger samtidigt ett stort antal av sina boenden, och problemet att få fram bostäder flyttas över till kommunerna.

Det hastiga beslutet häromveckan välkomnas av många av dem som pendlar. Men vi riskerar en ökning. Jag vill därför fråga hur ministern ser på risken att antalet asylsökande åter ökar och om regeringen har någon plan för att då hjälpa kommunerna.

Anf. 46 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Först måste man säga att vi inte ska tillbaka till den situation som rådde hösten 2015. Det var tack vare de åtgärder vi då vidtog från regeringens sida, med en ny lagstiftning, gränskontroller och id-kontroller, som vi kunde klara situationen för alla dem som kom 2015. Till följd av att ni i Moderaterna var splittrade internt orkade ni tyvärr inte rösta för id-kontrollerna. Ni stöttade inte dem i riksdagen. Men det var helt nödvändigt att kunna använda sig av id-kontroller under den här perioden.

Nu är det ett läge då de ska ut i kommuner. Vi följer situationen väldigt noga. De allra flesta kommuner klarar av sin uppgift. Det finns några kommuner som inte gör det. Dem jobbar vi särskilt stöttande med. Men grundbudskapet är att vi skapade oss detta andrum just för att kunna klara integreringen och kommunmottagandet. Den kontrollen, herr talman, tänker vi inte släppa.

Anf. 47 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! I fråga om id-kontrollerna är det många pendlare som är lyckliga nere hos oss. Men det är också fråga om hur kontrollerna utfördes. De var lite bökiga. Det är mer en hur-fråga än en att-fråga.

Ministern säger att de flesta kommuner klarar detta. Jag sitter själv som vice ordförande i vårt bostadsbolag. Vi kämpar hårt, och våra försök att hitta platser för bostäder överklagas.

Jag undrar fortfarande hur man kan tänkas hjälpa kommunerna om det ska tas fram ännu fler bostäder, lärare och så vidare.

Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Ett stort antal människor anlände 2015. Det är det vi jobbar med nu. Men vi ska inte tillbaka dit. Vi ska inte se den situation igen som rådde 2015.

Sedan gäller det att kommunerna klarar av situationen. Som tur är finns en lagstiftning som säger att alla kommuner måste ta emot nyanlända. Det var en lagstiftning som Moderaterna var emot under många år men som vi till slut lyckades få er med på. Det blev en uppgörelse. Annars hade inte den lagstiftningen funnits, och då hade det varit svårare. Nu tror jag att vi kommer att klara detta.

Assistansersättningen

Anf. 49 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Min avsikt var att ställa en fråga till statsrådet Åsa Regner, men hon hade förhinder. Därför riktar jag min fråga till statsrådet Ylva Johansson, som har det övergripande ansvaret i dag.

Min fråga gäller den oroväckande situationen i assistansersättningen inom lagstiftningen LSS.

I januari i år fick 12 procent av dem som sökte assistansersättning från Försäkringskassan den beviljad. Det här ska sättas i ljuset av att för något decennium sedan fick var fjärde till var femte person som sökte ersättning den beviljad. Nu är det 12 procent. Och det har inte skett någon förändring i fråga om vilka som söker.

Försäkringskassans prognos kom förra veckan. Den visar att man inte kommer att behöva de medel som är avsatta. Man räknar med 2,2 miljarder lägre utgifter för innevarande år.

Vad gör regeringen åt detta?

Anf. 50 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA

JOHANSSON (S):

Herr talman! Låt mig först slå fast att LLS och assistansen är en frihetsreform som har betytt och betyder oerhört mycket för människor. Den här regeringen tänker slå vakt om och försvara den reformen. Människor som behöver mycket hjälp för att kunna leva ett bra liv som de själva styr över ska kunna göra det. Regeringen har inte föreslagit inskränkningar av den reformen, och det har vi inte heller för avsikt att göra.

Men det har varit ett antal rättsfall som har påverkat tillämpningen i Försäkringskassan. Det finns annat som också påverkar hur man gör olika bedömningar. Mot den bakgrunden har regeringen gett Försäkringskassan och Socialstyrelsen en rad uppdrag för att fördjupa kunskaperna om hur det går till i dag när man fattar besluten och hur olika rättspraxis har påverkat.

LSS är en viktig reform, men det är en reform som omfattar mycket resurser. Det är viktigt att resurserna används på rätt sätt.

Anf. 51 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! I januari var det drastiskt färre som fick ersättning beviljad. Det är en förändring som har skett. Det skedde en förändring redan under föregående år. Det blev färre och färre under hela förra året, men det fortsätter att drastiskt förändras.

I Försäkringskassans prognos i februari bedömde man att man inte skulle använda en halv miljard av den avsatta budgeten. Nu är det ytterligare 1,7 miljarder man bedömer att man inte ska använda. Det sker från en prognos till en annan.

Vilka nya beslut har regeringen fattat, förutom att tillsätta utredningarna?

Anf. 52 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA

JOHANSSON (S):

Herr talman! En väl fungerande reform ger frihet och självbestämmande åt de personer som är i stort behov av assistans. Det är vi överens om. Den bästa reformen är inte den som drar störst kostnader, utan det är den som ger bäst effekt. Därför är det förstås viktigt att resurserna används för de personer de ska gå till och vidare att resurserna används för den assistans människor har rätt till. Det tänker regeringen stå upp för.

Anf. 53 ROGER HADDAD (L):

Herr talman! Min fråga går till demokratiminister Alice Bah Kuhnke.

Regeringen har velat ge en bild av att Sverige ligger i framkant när det gäller arbetet mot våldsbejakande extremism. Det senaste halvåret har minst sagt visat på obefintlig kapacitet och beredskap när det gäller IS-återvändare från konfliktområden samt på dålig beredskap när det gäller kommunernas arbete mot radikaliserings och extremism, till exempel dålig information från andra myndigheter. Vi har också hört regeringen uttala sig på ett konstigt sätt om huruvida kommunerna har lyckats i det här arbetet eller inte. Liberalerna har även uppmärksammat frågan om offentliga bidrag till extrema organisationer.

Sedan finns frågan om telefonnumret dit oroliga anhängare kan ringa för stöd. Öppettiderna har inte förändrats trots kritiken som kom förra året.

Anf. 54 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH

KUHNKE (MP):

Herr talman! Jag inväntade frågan, men jag talar på ändå. Jag tänker att den rör stödtelefonen.

I ett av de uppdrag som den nationella samordnaren har fått ingick det att pröva om vi också skulle, likt vad man har gjort i andra länder, kunna få användning av en stödtelefon dit oroliga människor eller människor som har misstankar kan ringa för att på det sättet få guidning till expertis för att kunna hantera människor som riskerar att skada andra eller sig själva.

Uppdraget ”pilotades”, och det fungerade dåligt. Därför fick en ny organisation uppdraget. Det är nu Rädda Barnen som bedriver arbetet, och vi väntar in en utvärdering av den pilotverksamheten för att se om den ska fortsätta eller inte. Det är oerhört viktigt att en sådan verksamhet ska fungera.

Anf. 55 ROGER HADDAD (L):

Herr talman! Det är konstigt att uppdraget inte har utvärderats. Det aviserades en utvärdering av uppdraget med en stödtelefon mot extremism för anhängare redan förra året. Uppdraget har förändrats och lagts över på Rädda Barnen.

Rädda Barnen har fått mer pengar, 2,5 miljoner i stället för 1,2 miljoner. Men öppettiderna är fortfarande dagtid 9–16. Andra tjänster ges på kvällstid eller dygnet runt. Kommer det att överbägas av regeringen?

Anf. 56 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH

KUHNKE (MP):

Herr talman! Det arbete som Sverige bedriver mot våldsbejakande extremism görs i bred överenskommelse bland annat med Liberalerna. Att ”pilota” verksamheten innan vi sätter den i sjön permanent är ett professionellt sätt att hantera frågan.

Nu har organisationen fått i uppdrag att fråga och med årsskiftet bli en permanent verksamhet. Jag hoppas att vi i bred överenskommelse säkerställer att det finns tillgång till professionellt stöd dygnet runt.

Anf. 57 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Per Bolund.

Min fråga handlar om premiepensionssystemet. På senare tid har det blivit väl känt att många fonder är uppseendeväckande dyra och dåliga och att förvaltarna dessutom tar ut provocerande höga provisioner.

Det är bra att regeringen agerar mot detta, och vi har alla uppmärksammat och välkomnat detta. Men det finns ett problem till, som inte är lika uppmärksammat. Det handlar om att staten i dag ställer krav på de statliga bolagen på att ha ett hållbarhetstänkande och att agera föredömligt. Liknande krav ställs också på förvaltningen av AP-fonderna.

Men inom PPM-systemet, som är ett tvångssparande, finns inte de kraven. I många fonder bedrivs inte något hållbarhetsarbete över huvud taget. Risker är då att spararnas pengar investeras i bolag som kränker arbetarnas rättigheter eller över huvud taget inte tar några miljöhänsyn. Vad tänker ministern göra åt detta?

Anf. 58 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Tack, Ingela Nylund Watz, för en mycket viktig fråga!

Det är angeläget att vi nu fattar beslut för att stärka tryggheten och stabiliteten i premiepensionssystemet. De brister som har konstaterats är oacceptabla. Vi behöver se över detta så att alla vi som pensionssparar kan känna oss trygga med att våra pengar förvaltas på ett korrekt sätt och för vår egen ekonomiska vinnings skull.

Vi behöver ställa hårda kvalitetskrav. Alla som kommer in på premiepensionstorget ska bedriva en seriös verksamhet. Det gäller även på miljöområdet. För partierna i Pensionsgruppen finns en gemensam bred inriktning på att höja kvalitetskraven och att höja kraven på hållbarhetsarbetet. Det stärker möjligheten att få en bra avkastning för pensionsspararna.

De som har ett bra strukturerat hållbarhetsarbete genererar bättre avkastning och kan hålla lägre avgifter. Vi tror att detta gagnar pensionsspararna långsiktigt.

Anf. 59 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det låter som att det finns goda förhoppningar om att få en utveckling som gör att vi kan slippa se att vissa fonder bedriver rovdrift på arbetskraften eller på miljön. Det är glädjande.

Det jag ändå tror är viktigt, och där skulle jag gärna vilja höra statsrådets avslutande kommentarer, är att förtroendet för premiepensionssystemet håller på att erodera. Hur snabbt kan ni komma framåt?

Anf. 60 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Det är angeläget att vi snabbt kommer med konkreta åtgärder. Jag är väldigt glad över att vi har en bred samsyn i Pensionsgruppen och att det finns ett starkt engagemang från alla de sex partier som ingår där för att vi nu måste återupprätta förtroendet för premiepensionssystemet.

Vi måste se till så att lycksökare inte får en plats och en möjlighet att agera. Pensionsförvaltare som inte har en seriös verksamhet och som inte arbetar för pensionsspararnas bästa ska inte kunna komma in. Där ingår även att ha höga ambitioner när det gäller hållbarhet.

Politisk styrning av kulturarvsarbetet

Anf. 61 CASSANDRA SUNDIN (SD):

Herr talman! Min fråga går till kulturministern. Ett av de högaktuella ämnena på kulturområdet just nu är kulturarvspropositionen. Kulturministern har i olika sammanhang, bland annat i SVT, gett uttryck för att det inte är upp till henne som politiker att definiera vad kulturarv är.

Min fråga är: Hur har kulturministern tänkt fatta ansvarsfulla beslut om hon inte kan definiera vad det är hon fattar beslut om?

Anf. 62 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNKE (MP):

Herr talman! Äntligen har Sverige en kraftfull kulturarvspolitik. Jag har lagt fram den första kulturarvspropositionen här i riksdagen. En av de bärande funktionerna i denna proposition är en museilag, som klipper banden mellan klåfingriga politiker och kulturen och den fria konsten.

Här är det viktigt att politiker som riksdagsledamoten och jag inte sitter och pekar: Det där är kultur; det där är finkultur och det där är fulkultur. I stället måste vi låta de professionella, som finns på våra institutioner, på våra museer och i den ideella sektorn, vara de som bär fram detta evigt föränderliga.

Vi ska hålla våra fingrar borta, för annars vet vi hur det går. Det går som i länder på andra sidan Östersjön, till exempel Polen, där politiker har börjat definiera: Det här är vad vi ska berätta, detta är vår kanon, det här är det som vi ska pumpa in i människor i vårt land. Vi ska se till att Sverige inte går den vägen.

Anf. 63 CASSANDRA SUNDIN (SD):

Herr talman! Jag menar inte att vi politiker ska in och detaljstyra alla områden, men om vi inte på något sätt kan definiera vad vi menar med kulturarv kan vi heller inte fatta ansvarsfulla beslut; då vet vi inte vad besluten kommer att innebära för berörda parter.

Självklart är det bra att man jobbar inkluderande och öppet, men det får inte ske på bekostnad av det enorma arbete som så många lägger ned varje dag inom kulturarvssektorn, både yrkesmässigt och ideellt. Om man inte vågar erkänna kulturarvet förringar och förnekar man ju detta enorma arbete. Dessutom tar man ifrån svenska folket dess arv, identitet och historia.

Anf. 64 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUNKE (MP):

Herr talman! Jag älskar det svenska kulturarvet. Det är därför jag vill jobba med det och anstränger mig så hårt för att skydda det.

När man talar om kulturarv är definitionen, enligt professionen och experterna: Kulturarv är spår och uttryck från det förflutna som har betydelse för oss i dag. Det är detta vi ska bevara och skydda, och då ska vi hålla oss väldigt långt borta.
(Applåder)

Prot. 2016/17:109

11 maj

Frågestund

Åtgärder mot långtidsarbetslösheten

Anf. 65 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Min fråga går till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson. Antalet långtidsarbetslösa fortsätter att öka. Andelen långtidsarbetslösa utan insats ökar. Regeringen har de senaste åren strött ut nya typer av lönestöd som inte har varit särskilt framgångsrika. Det har blivit 567 traineejobb i stället för 32 000, som man lovat. I stället för 20 000 extratjänster har det blivit 3 200. Och hittills har det blivit 91 moderna beredskapsjobb, de flesta hos Arbetsförmedlingen själv.

Samtidigt har regeringen försämrat det lönestöd som faktiskt fungerat: nystartsjobben, som alliansregeringen införde. I går kunde vi ta del av siffror över hur nystartsjobben stört dyker sedan regeringen skärpt kraven för dem. Ministern har uttryckt att detta är okej.

Min fråga till ministern utifrån den situation som vi har i dag är: Vad har regeringen för plan för att minska andelen långtidsarbetslösa?

Anf. 66 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Historiskt har regeringar ofta gjort misstaget att utforma arbetsmarknadspolitik för en arbetsmarknad som redan har varit och missat att förändra arbetsmarknadspolitiken när arbetsmarknaden förändras.

Vi har nu, vilket vi inte hade innan denna regering tillträdde, en mycket stark utveckling på svensk arbetsmarknad, mycket stark tillväxt och mycket stor efterfrågan på arbetskraft. I det läget finns det, menar jag, ingen anledning att rikta stora subventioner till personer som står lite närmare arbetsmarknaden. Många av dem får nämligen jobb ändå, vilket också visas av den studie som IFAU gjorde, där man pekade på dödviktskostnader med nystartsjobben.

Därför har vi sänkt taken för hur höga löner man kan få ersättning för; tidigare fanns inga tak. Vi har också styrt om för att rikta mer mot dem som står långt ifrån arbetsmarknaden, och vi har kortat tiden i stöd. Jag tycker att detta är rimligt att göra i ett läge där vi har en så stark utveckling på arbetsmarknaden. Det finns inget egenvärde i att ha så många som möjligt i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Anf. 67 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Nej, det gör det såklart inte. Men nystartsjobb har verkligen hjälpt de människor som står längst bort från arbetsmarknaden och gett dem möjlighet att komma tillbaka in på arbetsmarknaden. Detta har fungerat bäst för dem som behöver det mest.

Jag funderar på hur ministern, i en tid när långtidsarbetslösheten och andelen långtidsarbetslösa utan aktivitet ökar, kan anse att detta är okej och att det är motiverat att försämra för nystartsjobben.

Anf. 68 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vet inte vad Jessica Roswall grundar detta på – att nystartsjobben skulle rikta sig framför allt till dem som står allra längst från arbetsmarknaden. Vi har andra stöd som riktar sig till dem. Nystartsjobben har riktat sig till dem som står lite närmare arbetsmarknaden.

Men det är ett viktigt stöd, och vi bör fortsätta att arbeta med nystartsjobb. Det är min absoluta bild att de spelar en stor roll. Men det är inte korrekt att de riktar sig till dem som står längst från arbetsmarknaden, och det är, menar jag, korrekt att man justerar stöden. När arbetsmarknaden är god bör man minska stöden till dem som står närmare arbetsmarknaden.

Kulturarbetares villkor

Anf. 69 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Min fråga går till kultur- och demokratiministern. Tänk att inte ha möjlighet att förlora sig i en enda till ny bok eller att inte få förundras över ett nytt konstverk! Tänk vad fattigt vårt samhälle skulle vara! Det är läskigt att tänka tanken, men det ger oss också en förståelse för vilket oerhört viktigt rum författare, bildkonstnärer, fotografer och andra som skapar konst fyller. Vi behöver fler konstskapare, inte färre.

En god kulturpolitik är därför beroende av att de som skapar kultur åt andra själva har goda villkor. Vad gör regeringen för att stärka konstnärernas villkor?

Anf. 70 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Tack för frågeställningen! Vi gör en hel del, och vi kommer förhoppningsvis att hinna göra väldigt mycket mer innan mandatperioden är slut. Det är enkelt att prata och säga en massa vackra ord om hur viktigt det är med konst, men det är en helt annan sak att finansiera den och göra skillnad på riktigt.

En av de stora saker vi gjort nu på sistone är att vi har höjt biblioteksersättningen. Detta kanske inte låter så upphetsande – förutom i vår värld, vi som arbetar med kultur hela tiden – men det handlar om att våra konstnärer, som fyller våra viktiga bibliotek med innehåll, får mer betalt för varje utlånat verk. Under perioden höjer vi den med hela 30 miljoner kronor. Det är en jätteinvestering, och många författare, fotografer och tecknare jublar åt detta.

Anf. 71 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är verkligen glädjande att biblioteksersättningen har prioriterats av den sittande regeringen. Jag undrar vad man ser för resultat av höjningen, både i det korta och i det långa perspektivet. Vilka är effekterna på lång sikt av biblioteksersättningen?

Anf. 72 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH
KUHNIKE (MP):

Herr talman! Biblioteksersättningen är en helt central ersättning för våra författare och konstnärer – tecknarna och fotograferna. Det är en viktig inkomst i deras liv. Men vi behöver göra mycket mer.

Det vi också har gjort är att vi har tillsatt en konstnärsutredning. Vi utreder konstnärers villkor, vilket inte har gjorts på 20 år. Den här regeringen gör det, och vi kommer att få en massa hårda förslag till hur vi kan förbättra villkoren för konstnärerna i vårt land, vilket kommer att vara oss alla till gagn.

Regeringens åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

Anf. 73 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson. Det går ju väldigt bra för Sverige nu, och trots den senaste statistiken, som visar att arbetslösheten ökar, har ungdomsarbetslösheten faktiskt minskat. För något år sedan sa arbetsmarknadsministern något i stil med att regeringen nu har löst ungdomsarbetslösheten.

Men det förbättrade arbetsmarknadsläget för ungdomar kommer inte alla till del. Vi ser en ökad klyvning mellan de ungdomar som står nära arbetsmarknaden och har goda förutsättningar att få jobb och de som står en bit längre ifrån. I den statistik som kom i går ser vi bland annat att den öppna arbetslösheten bland unga som har varit arbetslösa i mer än 120 dagar har ökat sedan föregående år.

Min fråga till statsrådet är därför: Anser statsrådet fortfarande att problemet med ungdomsarbetslösheten är löst? Vad planerar regeringen att vidta för åtgärder för att de ungdomar som står allra längst från arbetsmarknaden ska få en chans till ett första jobb?

Anf. 74 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Tack, Fredrik Christensson, för frågan!

Det är tydligt att ungdomsarbetslösheten sjunker. Regeringen arbetar med att införa en 90-dagarsgaranti. Det betyder att inte en enda ung människa ska vara arbetslös i mer än max 90 dagar innan man går vidare till studier eller andra insatser som leder till arbete. Vi är på god väg att kunna uppfylla detta.

En grupp ungdomar omfattas inte av 90-dagarsgarantin, och det är ungdomar inom etableringsuppdraget. Det är normalt 24 månader. Det är nog inte riktigt realistiskt om man med en plan på 24 månader ska gå i mål efter 90 dagar. Man kommer nog att behöva de 24 månaderna.

En allt ökande andel av de ungdomar som är inskrivna på Arbetsförmedlingen som arbetslösa är i dag en del av etableringsuppdraget. Det är en naturlig utveckling eftersom det är allt fler som skrivs in i etableringsuppdraget. När det gäller dessa ungdomar är mitt fokus att de ska komma ut i arbete inom etableringsperioden.

Prot. 2016/17:109

11 maj

Frågestund

Anf. 75 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret, även om jag inte blir så mycket klokare av det.

En fråga som jag ställde var: Kommer regeringen att genomföra några reformer för de ungdomar som står ännu längre från arbetsmarknaden för att komma till rätta med klyvningen mellan dem som står nära arbetsmarknaden och har goda förutsättningar och de ungdomar som i dag står längre ifrån arbetsmarknaden och har mycket svårare att få sitt första jobb?

Vad kommer regeringen att presentera för nödvändiga reformer? De reformer som har genomförts – 90-dagarsgarantin, traineejobb och så vidare – har inte gett den effekten på arbetslösheten.

Anf. 76 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det har gett en mycket god effekt på arbetslösheten. Vi har den lägsta arbetslösheten på 13 år. Om man dessutom räknar bort dem som är heltidsstuderande får vi gå ännu längre tillbaka för att se så låga nivåer. Självklart har reformerna haft god effekt.

Men jag vill ändå vara tydlig med att det inte är realistiskt att tro att de som är inskrivna i etableringsuppdraget ska klara sig med 90 dagar. Jag styr mot att dessa ungdomar ska komma i arbete eller studier. Där är det inte realistiskt att sikta på 90 dagar.

Medel till förstärkt gränsbevakning

Anf. 77 JAMAL EL-HAJ (S):

Herr talman! Min fråga går till justitieministern.

Regeringens beslut att häva passkontrollerna mellan Sverige och Danmark har hälsats med stor lättnad av pendlarna i Skåne. Det innebär en återgång till den passfrihet mellan de nordiska länderna som vi är vana vid.

Oron över hotet från terrorister och vapensmugglare finns nog hos oss alla.

Jag vill fråga justitieministern: Hur kommer polis och tullverk att förstärka sin bevakning av gränsen, inte minst vid bron mellan Köpenhamn och Malmö?

Anf. 78 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Det var ju inte passkontrollerna som hävdades, utan det var id-kontrollerna som vi hävde förra veckan.

Gränskontrollerna är kvar i Hyllie och Lernacken och i övrigt vid inresa i Sverige. Förra veckan sa vi att den kontrollen skulle stärkas ytterligare. Det behövs kontroller av vem och vad som kommer in till Sverige.

Redan innan vi avvecklade id-kontrollerna var det mellan 90 och 100 procent av passagerarna på tågen som kontrollerades i Hyllie. I Lernacken där bilarna kontrolleras kommer man att bygga ut kontrollen och också gå in för mer teknik när det gäller fordonsröntgen och kameror som kan läsa av registreringsplåtar.

Anf. 79 JAMAL EL-HAJ (S):

Herr talman! Tack, justitieministern!

Innebär det att polis och tullverk kommer att få förstärkning vid gränskontrollerna nu när man har hävt id-kontrollerna?

Anf. 80 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi fattar beslut i budgetfrågor i samband med vårbudgetar och höstbudgetar. Vi förstärkte polisverksamheten med 700 miljoner kronor för innevarande år. Redan innan månaden var slut klarade man av nästan 100 procent av gränskontrollerna vid Hyllie.

Vi är naturligtvis beredda att skjuta till ytterligare resurser till de myndigheter som berörs för att de ska kunna klara av sitt uppdrag. Men det tar vi ställning till när vi beslutar om budgeten.

Samordningsnummer för asylsökande

Anf. 81 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Ylva Johansson.

Skatteverket har på uppdrag av regeringen i samråd med Migrationsverket, Socialstyrelsen, Statistiska centralbyrån och Skolverket utrett förutsättningar för att låta samtliga asylsökande i Sverige få ett samordningsnummer.

Med samordningsnumret tryggas en identitetsbeteckning för en person som aldrig har varit folkbokförd i Sverige. Det underlättar väsentligt vid myndighetskontakter, för placering i kommuner, tillgång till vård och utbildning. Det minskar också den nu så aktuella risken för förväxlingar.

Framför allt främjar samordningsnummer integrationen av asylsökande och asylsökandes möjlighet att ta del och komma in i det svenska samhället.

Enligt Skatteverkets promemoria föreslogs reglerna att träda i kraft den 1 juli 2017, och nu är vi snart där. Vi har inte sett att regeringen har lagt fram något förslag.

Min fråga till ministern är om vi kan förvänta oss ett sådant förslag.

Anf. 82 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA

JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är önskvärt att så många som möjligt av de asylsökande kan ha ett samordningsnummer. Precis som Larry Söder beskriver här underlättar det för väldigt många saker.

Samordningsnummer tilldelas när man kan styrka sin identitet. Eftersom det här rör sig om personer som ännu inte har fått sina asylskäl prövade kan det också blir lite grann av ett moment 22, om man samtidigt styrker en identitet som i sin tur kan utgöra ett hot mot individen. Det gäller att säkerställa att ingen annan ska kunna veta att en person är här och söker asyl i Sverige innan ärendet har prövats.

Det här är ingen alldeles enkel fråga. Myndigheterna diskuterar fortsatt i dialog med regeringen hur man ska kunna hitta vägar framåt här. Men vi har ännu inte kommit fram till ett sätt som skulle kunna fungera utan att också ha andra följdverkningar.

Anf. 83 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Det var tyvärr ett besked som jag inte vill ha. Jag tycker att samordningsnummer skulle vara till hjälp, framför allt när det gäller hälsoundersökningar för nyanlända som inte fungerar speciellt bra i dagens läge. Det betyder också att man inte kan göra direkta uppföljningar av hälsosituationen i den gruppen.

Jag tror att det skulle vara mycket till hjälp för dem som kommer till Sverige att kunna ha ett samordningsnummer.

Jag är mycket ledsen över det svaret. Jag skulle vilja att man skyndar på för att så snart som möjligt få fram ett sådant förslag till riksdagen.

Anf. 84 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag kan försäkra Larry Söder att jag har samma ambition. Jag förstår att mycket skulle underlättas.

Det som måste säkerställas är att riskerna inte ökar för en person som är asylsökande och som inte får uppehållstillstånd utan måste lämna Sverige. Det är det som vi måste säkerställa. Det är de frågorna som fortfarande avvägs och diskuteras, och jag hoppas att vi kan komma fram till en lösning.

Följderna av brexit för den svenska finansmarknaden

Anf. 85 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till Per Bolund.

Brexit kommer att innebära en del förändringar på finansmarknaden och hur den kommer att se ut i framtiden. Jag tror inte att Stockholm, som är ett stort finansmarknadscentrum i Sverige, kommer att påverkas så mycket av den engelska finansmarknaden.

Min fråga är: Kommer enligt ministrernas bedömning den svenska finansmarknaden och framför allt Stockholms finansmarknad att se förändringar till följd av brexit?

Anf. 86 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Herr talman! Tack, Börje Vestlund, för en väldigt viktig fråga!

Den svenska regeringen beklagar ju det beslut som det brittiska folket har fattat. Vi hade gärna sett att Storbritannien hade varit kvar i EU. Då hade vi kunnat fortsätta att få beslut i rätt riktning. Vi har ofta haft en gemensam syn.

Nu när britten har fattat sitt beslut är det klart att vi är tydliga med att peka på att Sverige och Stockholm är en väldigt lämplig marknad för att bedriva verksamhet, inte minst när det gäller finansiella tjänster.

Den svenska finansmarknaden går väldigt väl. Svenska banker visar på en hög avkastning, och den svenska regleringen har också visat sig vara effektiv. Det är klart att vi upplyser internationella aktörer om detta. När jag är ute och reser märker jag ett stort intresse för Sverige som bas för att bedriva marknad och aktiviteter, till exempel inom Europeiska unionen.

Sverige kommer att fortsätta vara en del av den inre marknaden och därmed ha tillgång till en väldigt stor befolkning och ett stort kundunderlag. Jag märker att inte minst vår innovationstakt och innovationsgrad är

väldigt attraktiv för många finansiella aktörer som vill ligga i framkant när det gäller till exempel digitalisering. Jag tror att vi kommer att få se många som söker sig till Sverige.

Prot. 2016/17:109

11 maj

Frågestund

Mediers avslöjande av offentliganställda visseblåsare

Anf. 87 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Alice Bah Kuhnke.

Sverige har ett mycket starkt skydd för anställda i den offentliga sektorn som slår larm om brister i verksamheten. Det är förbjudet att efterfråga journalisters källor. Men vad händer när medierna själva avslöjar anställda som slår larm om brister? Har lagstiftningen hunnit i kapp den nya tidens medielandskap?

En undersköterska startade en Facebookgrupp där han tog upp brister som han ser på sin arbetsplats i synnerhet och inom vården i allmänhet. Han har länkar till nyheter hos etablerade medier, och hans vilja var att göra det anonymt. Men trots detta avslöjade statliga SVT Nyheter vem den anonyma undersköterskan var i ett nyhetsinslag på webben som var mycket negativt vinklat.

Självklart kan varken jag eller ministern ha synpunkter på vilka nyheter som SVT sänder, men jag vill ändå fråga statsrådet: Vad ska den medborgare göra som blir uthängd i ett webbreportage på SVT Nyheter för att få upprättelse om han anser att SVT har gjort fel?

Anf. 88 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Tack, Lars Beckman, för frågan! Frågor om public service förehavanden hänskjuter vi till de utredningar som pågår. Jag vet att frågeställaren förstår det. Men när det gäller övergrepp eller att brott har begåtts finns det ju lagliga vägar i vår rättsstat att ta frågan vidare.

Jag är helt övertygad om att journalistiken i allmänhet har en hög pressetik. Detta är något som också finns bekräftat och är ett faktum i jämförelse med många andra länder. Självklart har vi alltid den vanliga vägen att gå när vi vill driva frågor i den rättsstat som vi är.

Insatser för att få nyanlända i arbete

Anf. 89 ÅSA WESTLUND (S):

Herr talman! Min fråga går till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson.

Jag är stolt över att Sverige har tagit och tar ett stort ansvar för att ta emot flyktingar. Icke desto mindre står vi inför en stor utmaning när det gäller att få nyanlända i jobb. Trots att ekonomin går bra, jobben blir fler och arbetslösheten bland unga är rekordlåg vet vi att det kommer att vara tufft för många nyanlända att få sitt första jobb.

Sedan tidigare vet vi att utlandsfödda kvinnor har extra svårt att få jobb och därmed egen försörjning. Det gäller framför allt dem som har kort eller ingen utbildning. I mitt eget län skiljer det ungefär 7 procent mellan utrikes och inrikes födda kvinnor i arbetslöshet.

Min fråga är helt enkelt: Vad gör regeringen för att de kvinnor och män som fått uppehållstillstånd nu snabbt ska komma i arbete eller utbildning?

Anf. 90 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag delar upprördheten över den oerhört stora könsskillnaden när det gäller nyanlända kvinnor och män och deras förutsättningar på arbetsmarknaden. Sanningen är att en man med mycket bristfällig utbildning – mindre än grundskola – har mycket högre chans att få jobb än en kvinna med högskoleexamen. Så illa ser det faktiskt ut. Det finns ett betydande genusperspektiv här som är viktigt.

Vad gör då regeringen? Vi gör förändringar i föräldralagstiftningen för att säkerställa att det inte blir en fälla för kvinnor som har kommit till Sverige när de redan har barn. Vi har redan avskaffat vårdnadsbidraget. Vi har ett särskilt uppdrag till Arbetsförmedlingen när det gäller just utrikes födda kvinnor. Vi jobbar nu med en förändring av etableringsuppdraget, som nu ligger på riksdagens bord. Jag räknar med beslut i juni. Det kommer att göra att vi får större flexibilitet och tydligare krav och att vi kan komma till rätta med problemet med dem som har så kallade tomma etableringsplaner, vilket är mest kvinnor.

Vi gör stora satsningar på utbildning, och vi inför ett studiestartstöd, som jag tror kommer att betyda mycket för många nyanlända kvinnor.

Arbetet mot hatbrott

Anf. 91 BENGT ELIASSON (L):

Herr talman! Min fråga går till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson.

Arbetet mot hatbrott och möjligheten att lagföra gärningsmännen är ett viktigt uppdrag för polis och rättsväsen. Vi får nu berättelser, inte minst från hatbrottsgruppen här i Stockholm, om att man inte hinner prioritera detta arbete utan dränks i andra sysslor. På andra orter upplöses liknande grupper. I Göteborg slutar medarbetarna i gruppen för att göra andra saker. Detta får direkta följder för rättsväsendets möjligheter att lagföra.

Med anledning av detta skulle jag vilja fråga Morgan Johansson om regeringen tänker vidta åtgärder inom detta område och i så fall vilka. Och hur tänker man följa upp att det inte blir en kompetensdränering inom polisen, som får direkta konsekvenser för domstolsväsendet?

Anf. 92 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Hatbrott och utredning av dem är ett prioriterat arbete från regeringens sida. Samtidigt detaljstyr vi ju inte polisen, utan det är Polismyndighetens ansvar att se till att man allokerar rätt resurser och att anställa dem man behöver.

Min bild är tvärtom att man nu har byggt upp hatbrottsgrupper både i Sydsverige och här i Stockholmsområdet på ett sätt man inte hade tidigare. Det kan stämma att det kan finnas problem på en del punkter, som Bengt Eliasson säger. Då är jag beredd att titta vidare på det. Jag är säker på att

inrikesministern, Anders Ygeman, som har hand om polisfrågor, har samma inställning. Men regeringen anser att hatbrotten måste prioriteras.

Sedan är det naturligtvis vår uppgift att ge polisen de resurser och den kapacitet som man behöver för att klara detta. Det är också därför som vi går in med mycket stora pengar till Polismyndigheten – över 700 miljoner i år och ytterligare pengar kommande år.

Prot. 2016/17:109

11 maj

Frågestund

Avgifter till kulturskolan

Anf. 93 ISABELLA HÖKMARK (M):

Herr talman! Min fråga går till kulturminister Alice Bah Kuhnke.

I ett pressmeddelande från oktober 2014 skriver kulturministern att man ska sänka avgifterna i kulturskolan. Man lägger 400 miljoner under fyra år på detta för att göra den tillgänglig för alla.

I en artikel i fredags intervjuade man kulturchefen i Botkyrka – Botkyrka har en av länets lägsta avgifter, 350 kronor, vilket ligger långt under snittet i Sverige. I artikeln säger hon att andelen deltagare från de socioekonomiskt svagare områdena i norra Botkyrka knappt har förändrats sedan Botkyrka mer än halverade avgiften 2012. Generalsekreteraren på Kulturskolerådet säger i samma artikel att en sänkning av avgiften innebär att de som redan är med i kulturverksamheten får ytterligare subventionerad verksamhet.

Därför blir min fråga till kulturministern om hon anser att det är rätt att än mer subventionera avgifterna, då vi kan se att det inte ger den effekt man önskar.

Anf. 94 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNIKE (MP):

Herr talman! Tack Isabella Hökmark, för frågan! Nej, avgiften är verkligen inte allt som vi behöver förändra för att kulturskolan inte enbart ska vara en fantastisk kommunal verksamhet för medelklassens och övre medelklassens barn. Men avgiften är nu en av de saker som förändras, tack vare att regeringen prioriterar att satsa 100 miljoner kronor om året, som ska gå till kvalitetshöjande insatser. Där är avgiften en del.

Just nu funktionsvariationsanpassas många lokaler. Man utbildar lärare i kulturskolan. Man köper in fler instrument. Man köper in datorer. Plötsligt öppnar man fler dörrar för att alla barn i vårt land ska få möjlighet att stå på scen om de vill. De ska få möjlighet att pröva och växa som människa genom kulturskolans verksamhet.

Vi är en regering som tar kulturskolan på allvar och som tillsammans med Sveriges kommuner kommer att jobba för att många fler barn ska få denna möjlighet.

Ökade välfärdsutgifter för kommuner och landsting

Anf. 95 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! I veckan varnade SKL för att kostnaderna för kommuner och landsting kommer att öka med 6–7 miljarder mer än de förväntade intäkterna de närmaste åren. Det kommer allvarligt att hota den välfärd som ska erbjudas medborgarna. Det krävs en politik för fler företag, fler

som arbetar och färre som lever på bidrag – en politik som regeringen saknar.

Jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsminister Ylva Johansson, som svarar på allmänna frågor: Vad tänker regeringen göra åt de enorma kostnader som kommuner och landsting står inför?

Anf. 96 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Sedan regeringen tillträdde har antalet personer som arbetar och betalar skatt ökat kraftigt och antalet personer som lever på bidrag minskat kraftigt.

Vi tänker fortsätta med en sådan politik, för det är grunden för att vi ska ha goda finanser. Sedan denna regering tillträdde har vi också goda finanser. Vi har vänt stora underskott i de offentliga finanserna till överskott. Vi har överskott år efter år. Det är en god grund för att vi ska kunna fortsätta med den politik där vi också satsar rekordstora resurser på välfärden i kommuner och landsting – på skolorna, på äldreomsorgen, på barnomsorgen och på sjukvården. Det kommer att behövas mer i framtiden. Då kommer det att bli ett viktigt vägval. Ska man satsa mer resurser på välfärden med hjälp av en politik som har fler människor i arbete, eller ska man satsa på större skattesänkningar? Det blir kanske den största fråga som väljarna får ta ställning till i nästa års val.

Lagstiftning med anledning av Sexualbrottskommitténs förslag

Anf. 97 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Jag har en fråga till justitieminister Morgan Johansson angående Sexualbrottskommitténs slutbetänkande.

När en person utsätts för ett sexuellt övergrepp handlar det inte om en tillfällig kränkning. Nästan alla offer bär med sig såren genom hela livet. Dessutom påverkar sexuella övergrepp kvinnors trygghet och frihet. Våldigt många kvinnor känner sig inte trygga vare sig i hemmet eller i det offentliga rummet. Därför måste kampen mot sexuella övergrepp föras på alla plan.

Min fråga till statsrådet är: När kan en proposition väntas med anledning av Sexualbrottskommitténs förslag?

Anf. 98 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Det korta svaret är att vi kommer att ha ett lagförslag färdigt under hösten och att en ny lagstiftning kommer att träda i kraft före denna mandatperiods utgång. Vi förbereder de lagändringarna just nu. Vi har ett bra betänkande från Sexualbrottskommittén att hantera. Det är viktigt för den här regeringen att gå fram med reformer som stärker respekten för den sexuella integriteten. Utgångspunkten måste vara att det som inte är frivilligt är ett övergrepp. Det är en tydlig signal till alla i Sveriges land att det är det som gäller också straffrättsligt.

Vi går alltså fram med en starkare lag. Men vi kommer också att gå fram med ett bättre stöd till brottsoffren, genom att man tidigt ska kunna sätta in målsägandebiträden. Vi har gjort mycket på straffrättens område

under den här perioden. Vi har skärpt straff för narkotikabrott, för grova våldsbrott och så vidare. Men jag betraktar den reform som vi nu ska göra som den viktigaste straffrättsliga reformen under denna period.

Prot. 2016/17:109

11 maj

Frågestund

Arbetet mot antisemitism

Anf. 99 MATS GREEN (M):

Herr talman! I veckan har Socialdemokraternas ledare i Europaparlamentet, Marita Ulvskog, poserat med en bild av en dömd palestinsk terrorist. För några veckor sedan tvingades den judiska föreningen i Umeå stänga på grund av hot om våld med mera. Judar över hela Sverige känner sig alltmer förföljda och otrygga. Sverige pekars också ut som ett av de sämsta och otryggaste länderna i Europa att leva i för judar.

Mitt parti, Moderaterna, har bland annat föreslagit en tredubbling av satsningen på att öka tryggheten för utsatta trossamfund. Alice Bah Kuhnke har ett antal gånger fått frågan vad regeringen gör för att motverka den ökande antisemitismen. Jag skulle önska att kulturministern kunde besvara den här frågan med lite större allvar och seriositet än andra frågor här i dag. Hur anser kulturministern att detta arbete har gått?

Anf. 100 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! Antisemitismen i vårt land är en skam. Den är en skam över hela världen. Och det är någonting som vi verkligen tar på allvar.

Vi har gjort en rad insatser – och vi kommer att fortsätta med det – bland annat i det trossamfundsrad där jag och min statssekreterare är i tät kontakt med de judiska församlingarna i Stockholm och i andra delar av landet. Det handlar om ökade resurser som de olika judiska församlingarna och andra kulturlokaler behöver för att kunna ha säkerhet runt omkring sig. Men det handlar också om att inte acceptera antisemitism där den visar sitt fula tryne. Det gör den i texter. Det gör den på nätet i olika aktörers små meddelanden. Ibland är den finstilt. Ibland är den mer uppenbar. Men varhelst den visar sig ska vi vara tydliga. Det är oacceptabelt.

Konflikten i Göteborgs hamn

Anf. 101 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Sex av tio containrar som importerar till eller exporteras från Sverige passerar Göteborgs hamn. Svenska företag och svensk ekonomi är helt beroende av Göteborgs hamn.

Arbetsgivaren och det berörda facket, Transport, har förhandlat och kommit överens om ett kollektivavtal med löner och andra anställningsvillkor. Därmed borde fredsplikten gälla, men det gör den inte. En annan facklig organisation har startat en hamnstrejk. Trots gällande kollektivavtal och fredsplikt är det nu stridsåtgärder på marken.

Effekterna är stora för principerna på den svenska arbetsmarknaden, för hamnen i fråga och ytterst för svenska företag. Vi ser exempel i tidningarna – senast är det Stora Enso som säger att de överväger att flytta transporter någon annanstans. Vi ser stora miljöeffekter när transporter flyttas från järnväg och fartyg till land.

Med anledning av detta vill jag fråga arbetsmarknadsministern: Är regeringen beredd att lagstifta för att bidra till att lösa konflikten i Göteborgs hamn?

Anf. 102 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Effekterna av konflikten i hamnen är oerhört stora och mycket allvarliga. Det drabbar inte bara Göteborgs hamn, utan det har mer vidsträckta konsekvenser. Det är en väldigt stor del av det helt avgörande svenska näringslivet som i dag drabbas mycket hårt ekonomiskt men också i förhållande till sina kunder och sina leverantörer.

Jag hade möjlighet att träffa Västsvenska Handelskammaren och ett stort antal företag för inte så länge sedan och fick ta del av de oerhörda problem som finns i detta. Vi är i ett mycket besvärligt läge. Arbetsgivaren har tecknat kollektivavtal men är ändå inte skyddad med den arbetsfred som man egentligen har betalat för. Man har inte heller möjlighet att teckna ett annat kollektivavtal eller ett hängavtal med den andra fackliga organisationen, som står utanför LO, för det är inte tillåtet.

Jag följer frågan mycket nära och ser väldigt allvarligt på konsekvenserna.

Reformer för att öka medborgarnas tillgång till kultur

Anf. 103 GUNILLA CARLSSON (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater och regeringen satsar väldigt mycket på att fler ska få möjlighet att ta del av kultur. Tidigare i frågestunden lyftes möjligheten att ta del av musik- och kulturskolan.

En annan jätteviktig reform som har gjorts är att vi har återinfört fri entré på de statliga museerna. För några veckor sedan fick vi ta del av en rapport från Myndigheten för kulturanalys som visar att besöken på de museer som införde fri entré den 1 februari 2016 har ökat med närmare 50 procent. Det är fantastiska siffror. Detta gör att fler har möjlighet att ta del av vårt gemensamma kulturarv. Unga vuxnas och pensionärers besök har ökat mest.

Min fråga till kulturministern är: Vad ser kulturministern för ytterligare utmaningar när det gäller att se till att öppna upp ännu mer för dem som inte tar del av våra gemensamma samlingar? Kan inte minst den kulturarvsproposition som nu ligger på bordet vara en del i detta?

Anf. 104 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP):

Herr talman! När det gäller kulturpolitiken under de år som har gått sedan vi tillträdde som regering har det verkligen skett väldigt mycket. Det är förstås fantastiskt att vara kulturminister i denna regering.

Det är precis som du säger. Vi såg i den rapport som har kommit att besöken har ökat i och med fri entré-reformen. Men jag vill säga att vi behöver göra ännu mer, för det vi också ser är att det fortfarande finns fler grupper att nå. Därför kommer vi att fortsätta investera i våra museer, alltså finansiera. Det räcker inte med prat. Det behövs också kronor för att de

ska kunna växa mer, ta emot fler, sänka trösklarna och kontakta olika människor i olika delar av vårt land för att de ska komma till våra museer. Vi bör också säkerställa att vi har en kulturpolitik över hela landet. Många av våra statliga museer ligger i Stockholm, men vi vill att det ska vara fri entré till kulturen överallt i hela landet, och det kommer vi att fortsätta att leverera.

Anf. 105 TALMANNEN:

Jag tackar deltagande statsråd och deltagande ledamöter för denna frågestund. Frågestunden är avslutad.

§ 11 (forts. från § 9) Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) (forts. UU14)

Anf. 106 ANNA WALLÉN (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utrikesutskottets förslag och avslag på reservationerna.

OSSE:s parlamentariska församling är en viktig plats för politisk dialog. Temat för OSSE:s sommarmöte 2016 var Tillit byggs av dialog. Det råder stora spänningar i världen men också i vårt närområde, och i dessa tider av politiska spänningar krävs dialog.

I den parlamentariska församlingen fortgår olika former av initiativ för att främja avspänning, dialog och konflikthantering men också transparens och arbete för att främja demokrati och se till att de länder som är med i OSSE lever upp till de statuter som finns inom OSSE.

Det finns anledning att vara stolt över Sveriges bidrag till OSSE som helhet men också till OSSE:s parlamentariska församling. Vi är finansiellt en av de största bidragsgivarna till OSSE:s parlamentariska församling. Men Sverige och vi riksdagsledamöter som är en del av OSSE:s parlamentariska församling är också en väldigt aktiv grupp. Vi är, som Margareta Cederfelt tidigare nämnde, flitiga valobservatörer som reser till när och fjärran för att bidra till länders demokratiska utveckling.

Jag har det senaste året observerat val i Vitryssland, Ryssland och Armenien. I midsommar är vi fyra ledamöter som reser till Mongoliet för att där observera presidentvalet.

Det är ett hårt arbete att vara valobservatör. Det är mycket briefingar och kunskapsinhämtande innan vi ger oss ut på valdagen. Vid valen jobbar vi ibland nästan ett dygn i sträck. Vi är med från det att vallokalerna öppnar till dess att de stänger och när rösterna räknas. Numera ser man inte så mycket oegentligheter i vallokalerna, men det är väldigt mycket som sker innan. Många medier är censurerade, och politiska partier kommer ofta inte till tals.

Senast, i Armenien, upplevde vi också påtryckningar utanför vallokalerna. Det rapporterade vi, men då alla rapportörer från hela landet sedan rapporterade samma oegentligheter förstod vi att det är ett system.

Den svenska delegationen till OSSE:s parlamentariska församling är den mest aktiva när det gäller att vara ute och observera val. Det är kanske den del av OSSE:s parlamentariska arbete som internationellt sett vinner störst respekt och som vi är mest kända för. Det finns i dag egentligen

Prot. 2016/17:109

11 maj

Frågestund

*Organisationen för
säkerhet och samarbete
i Europa (OSSE)*

ingen annan organisation som lever upp till den standard och omfattande systematik som vi har inom OSSE:s parlamentariska församling.

Som jag sa tidigare är jag mycket stolt över den svenska delegationen. Många ledamöter är flitigt ute och observerar val, men de är också väldigt aktiva i den parlamentariska församlingens arbete. Sverige har en viktig roll under höst-, vinter- och sommarmötena, där de politiska diskussionerna äger rum. Vi slåss för kvinnors rättigheter och hbtq-personers rättigheter. Det är viktigt när många länder vill begränsa dessa människors friheter.

I går var det veterandag här i riksdagen. Tidigare riksdagsledamöter återvände för en dag av politiska samtal om dåtid och framtid – väldigt fina och viktiga diskussioner. Jag träffade flera tidigare ledamöter från OSSE-delegationen. Det är både vi ledamöter i dag och tidigare generationer som har byggt upp den viktiga verksamheten.

Det är tydligt att OSSE och OSSE:s parlamentariska församling har fått en mycket viktig roll. I ett läge där arenor för kontakter och dialog blir allt färre är det nu många från länder med både frusna och pågående konflikter som verkligen ser OSSE som platsen för dialog, och det är viktigt att ta vara på det.

Avslutningsvis vill jag rikta ett stort tack till delegationens ordförande Kent Härstedt och till delegationens vice ordförande Margareta Cederfelt för väl utfört arbete. Jag vill tacka hela delegationen för att ni på ett så fint sätt representerar Sveriges riksdag. Och sist men inte minst: Ett fantastiskt stort tack till den fina personalen på riksdagens internationella kansli!

Anf. 107 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! I detta betänkande behandlar utrikesutskottet redogörelsen från Sveriges delegation i OSSE:s parlamentariska församling för det arbete som bedrevs förra året.

Förutom det mycket viktiga arbete som flera av delegationens medlemmar utfört, och som vi hört tidigare talare redogöra för, har vi deltagit i de årliga möten som hålls inom ramen för OSSE:s parlamentariska församling. Och det är inte en liten församling. Parlamentariker från de 57 medlemsstaterna träffas tre gånger årligen, ett vintermöte, en sommar-session och ett höstmöte.

Inför sommarsessionen, som förra året ägde rum i Georgien, hade man som ledamot möjlighet att lägga fram tilläggsförslag, så kallade supplementary items. För att ett tilläggsförslag ska behandlas under sessionen krävs att 20 ledamöter från fyra länder stöder det med sin namnteckning. Varje ledamot har också rätt till ett begränsat antal underskrifter, och man måste därför välja vilka förslag man eventuellt vill stödja.

Inför sessionen lanserades från svensk sida två tilläggsförslag, varav ett var från mig. Det handlade om att blåsa nytt liv i Minsköverenskommelsen mellan Ukraina och Ryssland.

Jag ville med mitt tilläggsförslag påminna om att det hade gått över ett år sedan de båda parterna i februari 2015 hade ingått avtal, det så kallade Minsk II-avtalet, om att avsluta konflikten i Donbassregionen i östra Ukraina och att nya omständigheter var gällande. Det var omständigheter som då var gällande sedan ett år tillbaka.

Dessa omständigheter inkluderade bland annat:

- att återupptagandet av fredsförhandlingarna om Syrien i mars 2016 skulle kunna leda till ett fredsmomentum även för andra konflikter och användas av OSSE för att få parterna till förhandlingsbordet
- att försämrade ekonomiska utsikter i Europa men även i resten av världen skulle kräva nya fredsinitiativ för att stimulera den övergripande tillväxten.

Med mitt tilläggsförslag ville jag att OSSE:s parlamentariska församling skulle uppmana OSSE att övervaka genomförandet av Minsk II-avtalet och uppmana organisationen och alla dess medlemsstater att utnyttja de gynnsamma omständigheterna på regional, europeisk och global nivå för att sätta fart på genomförandet av Minsk II-avtalet med målet att få slut på konflikten i östra Ukraina och bit för bit bygga upp förtroendet mellan parterna.

Mitt tilläggsförslag var välbalanserat, då det å ena sidan innehöll en uppmaning till Ryssland att upphöra med militärt stöd i östra Ukraina och å andra sidan en uppmaning till Ukraina att förhindra eventuella kränkningar av de mänskliga rättigheterna begångna av de irreguljära förbanden.

Jag kan konstatera att mitt tilläggsförslag borde vara så formulerat att det utifrån de diskussioner som vi har haft inom den svenska OSSE-delegationen skulle kunna få stöd av mina kollegor från Moderaterna och Socialdemokraterna. Tyvärr var det ingen av mina svenska kollegor som stödde mitt förslag, vilket jag bara kan beklaga – särskilt med tanke på att man när jag var nyinvald i delegationen var noga med att framhålla vikten av att stödja förslag från i första hand svenska kollegor, i andra hand nordiska och i tredje hand övriga. Jag är övertygad om att det inte var innehållet i mitt förslag utan vem som stod bakom det som avgjorde att det svenska stödet tyvärr uteblev.

Däremot fick jag stöd från kollegor från sex andra länder, men tyvärr saknades ett tillräckligt antal underskrifter totalt sett. De som stödde mitt förslag var såväl socialistiska som konservativa och liberala ledamöter, vilket vittnar om att förslaget var välbalanserat.

Jag hoppas att vi inom den svenska delegationen fortsättningsvis kan stödja varandra i likhet med den princip som man redogjorde för när jag var ny men som man uppenbarligen inte själv använder sig av.

Det återstår att se inför detta års sommarsession, där jag lagt fram ett tilläggsförslag om vikten av att OSSE:s medlemsstater är i framkant för att utveckla nya sätt att observera val där man använder ny röstningsteknik och att medlemsstaterna tar del av utvecklingen av den nya tekniken. Det är ett lika okontroversiellt förslag som det är angeläget. Jag hoppas därför på tillräckligt stöd denna gång. Men om detta lär jag återkomma i samband med nästa års redogörelse.

Jag vill avslutningsvis, herr talman, ändå rikta ett tack till övriga kollegor i den svenska delegationen. Jag tycker att vi har ett bra samarbete och ett bra samarbetsklimat. Jag vill också tacka de tjänstemän som är knutna till delegationens arbete.

Prot. 2016/17:109

11 maj

-----
*Organisationen för
säkerhet och samar-
bete i Europa (OSSE)*

Anf. 108 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman! OSSE:s 53 medlemsstater utgör världens största regionala säkerhetsorganisation, från USA och Kanada i väst till Ryssland, Kazakstan och Mongoliet i öst.

Efter järnridåns fall såg framtidsutsikterna för ett gott och fredligt samarbete mellan alla dess forna trätobröder bättre ut än någonsin tidigare. OSSE skulle vara den institution som skulle säkerställa en gemensam agenda för hur vi skulle återuppbygga förtroende och tillit över hav och sund, hur vi skulle fånga upp tidigare varningssignaler och gemensamt hantera risker och konflikter. OSSE blev också ett regionalt organ under FN och firade 2016 sitt 25-åriga samarbete.

Samtidigt tycks engagemanget dags dato tyvärr vara svalare – detta i samma stund som relationerna mellan länder som Ryssland, Turkiet, EU-länderna och USA är mer komplexa än på många decennier. Mänskliga rättigheter utmanas, yttrandefriheten kvävs, det civila samhällets utrymme krymper och demokratibegreppet tänjs och urvattnas på allt fler håll i vår omvärld.

Men, mina vänner, det är när samarbetet är som svårast som engagemanget för det också är som viktigast. Det är viktigt att vi fortsätter att stödja OSSE:s verksamhet med dess konfliktförebyggande arbete, goda fältnärvaro och breda spektrum av institutioner. Det är viktigt för organisationens insatser för demokrati, mänskliga rättigheter, yttrandefriheten och rättsstatens principer.

Herr talman! Sverige är totalt sett en av OSSE:s största frivilliga givare, och det är glädjande att den svenska delegationen, där MP inte ingår men flera andra partier gör det, särskilt har noterats i organisationen för att ha deltagit på samtliga valobservationer som har utförts under perioden. Sverige har varit en av de största bidragsgivarna, såväl ekonomiskt som personalmässigt, till OSSE:s insatser i Ukraina.

Herr talman! Av naturliga skäl har OSSE:s fokus de senaste åren legat på Rysslands aggression. Vi måste fortsätta att fördöma Rysslands olagliga annektering av Krim och dess krigföring i östra Ukraina och uppmana Ryssland att respektera den internationella säkerhetsordningen. Alla länder har rätt att bestämma över sitt eget territorium och vilka länder man vill samverka med, och inga länder har rätt att ockupera annat lands mark. Den internationella säkerhetsordningen måste alltid respekteras.

För våra baltiska grannländer spelar Sveriges strategiska vägval en avgörande roll för säkerheten – såväl den faktiska som den upplevda – i närområdet, framför allt i Östersjön. Därför är det också avgörande att vi fortsätter att värna dessa relationer länder sinsemellan och verkar för att OSSE trots alla svårigheter fortsätter det viktiga arbete som behöver göras för säkerhet och gemenskap över hela Nordkalotten.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på motionerna.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattade under § 13.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2016/17:MJU20
Bemyndigande om avfallsförebyggande åtgärder och sanktioner avseende otillåten insamling av elavfall (prop. 2016/17:147)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.22 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU16 Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Prövning av en oberoende instans)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

256 för utskottet

41 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 72 M, 1 SD, 22 MP, 19 C, 21 V, 16 L, 11 KD

För res. 1: 40 SD, 1 KD

Frånvarande: 19 S, 12 M, 6 SD, 3 MP, 3 C, 3 L, 4 KD, 2 -

Robert Halef (KD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Prot. 2016/17:109
11 maj

Punkt 3 (Inspektionen för vård och omsorgs utredningsskyldighet)

1. utskottet
2. res. 2 (SD, V)

Votering:

234 för utskottet

62 för res. 2

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 72 M, 21 MP, 19 C, 16 L, 12 KD

För res. 2: 41 SD, 21 V

Frånvarande: 19 S, 12 M, 6 SD, 4 MP, 3 C, 3 L, 4 KD, 2 -

Punkt 4 (Patientens samlade rättigheter)

1. utskottet
2. res. 3 (M, C, L, KD)

Votering:

178 för utskottet

119 för res. 3

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 40 SD, 22 MP, 21 V, 1 KD

För res. 3: 72 M, 1 SD, 19 C, 16 L, 11 KD

Frånvarande: 19 S, 12 M, 6 SD, 3 MP, 3 C, 3 L, 4 KD, 2 -

Caroline Szyber (KD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

CU16 Kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU19 Nya regler för europeiska småmål

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU13 Europarådet

Punkt 1 (Europarådet och Europakonventionen)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
3. res. 2 (V)

Förberedande votering:

42 för res. 1

21 för res. 2

234 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

235 för utskottet

41 för res. 1

21 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 72 M, 22 MP, 19 C, 16 L, 12 KD

För res. 1: 41 SD

Avstod: 21 V

Frånvarande: 19 S, 12 M, 6 SD, 3 MP, 3 C, 3 L, 4 KD, 2 -

Prot. 2016/17:109

11 maj

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU14 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Punkt 3 (Övriga yrkanden)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

204 för utskottet

72 för res. 1

21 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 41 SD, 22 MP, 19 C, 16 L, 12 KD

För res. 1: 72 M

Avstod: 21 V

Frånvarande: 19 S, 12 M, 6 SD, 3 MP, 3 C, 3 L, 4 KD, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU20 Bemyndigande om avfallsförebyggande åtgärder och sanktioner avseende otillåten insamling av elavfall

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2016/17:187 Avtal om ändring av avtalet mellan Sverige och Norge om gemensam elcertifikatsmarknad

Skrivelse

2016/17:184 Riksrevisionens rapport om statens bolagsinnehav

Motion

med anledning av prop. 2016/17:178 Skärpt ansvar för fartygsvrak

2016/17:3741 av Ola Johansson m.fl. (C)

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 10 maj

2016/17:507 Rehabilitering för strokepatienter

av *Penilla Gunther* (KD)

till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2016/17:508 Digitaliseringsrådet

av *Erik Ottoson* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:509 Kapaciteten på Västra stambanan

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:510 Myggbekämpning vid nedre Dalälven

av *Mikael Oscarsson* (KD)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 maj

2016/17:1366 Hotad rättssäkerhet

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:1367 Demokrati och mänskliga rättigheter i Ryssland

av *Karin Enström* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1368 Kapacitetshöjande åtgärder på Västra stambanan

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:1369 Sanktioner mot Vitryssland

av *Margareta Cederfelt* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1370 Bostadsbristen i Sverige

av *Margareta Cederfelt* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:1371 Näringslivets regelbörda

av *Margareta Cederfelt* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 10 maj

2016/17:1302 Sveriges strategi för arbetet med kvinnors rättigheter i

FN:s kvinnokommission

av *Kerstin Lundgren* (C)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1309 Asylprocessen

av *Lennart Axelsson* (S)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1303 Arbetet med att få Gui Minhai frisläppt

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1306 Gräsrotsfinansiering av offentlig verksamhet

av *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2016/17:1305 Besked om bolagsskatten

av *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:1307 Ridsport som skattefri friskvårdsförmån

av *Lars Beckman* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:1312 Artskyddsförordningens konsekvenser för enskilda företagare

av *Lars Beckman* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:1311 Inkludering av funktionsnedsatta i arbetslivet

av *Lars Beckman* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2016/17:1308 Lantmäteriets handläggningstider

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:1310 Kommunal lantmäterimyndighet

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:1320 Entreprenörskap som integration

av *Jörgen Warborn* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:1323 Införande av ERTMS på Tjust- och Stångådalbanorna

av *Krister Örnfjäder* (S)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:1316 Företagens regelbörda

av *Ewa Thalén Finné* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1321 Ökad möjlighet till kameraövervakning

av *Thomas Finnborg* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1315 Strandskyddets påverkan på bostadsbyggandet i Västmanland

av *Åsa Coenraads* (M)
till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:1314 Utbyggnaden av E18 sträckan Köping–Västjädra

av *Åsa Coenraads* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:1325 Infrastruktur och terrorism

av *Jessica Rosencrantz* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:1324 Ökade befogenheter till polisen

av *Thomas Finnborg* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:1328 Konsekvensanalys inför försäljningen av Vattenfalls brunkolsverksamhet

av *Jens Holm* (V)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2016/17:1326 Reglerna om överförmyndare, gode män och förvaltare

av *Thomas Finnborg* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1329 Kemiska ämnen i byggmaterial

av *Kristina Yngwe* (C)
till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:1330 Rysslands förste vice industriminister

av *Karin Enström* (M)
till statsrådet Ann Linde (S)

2016/17:1331 Det svenska stödet till minhantering

av *Karin Enström* (M)
till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2016/17:1332 Arbetsförmedlingens hantering av sanktioner mot personer med aktivitetsstöd

av *Ali Esbati* (V)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2016/17:1335 Gränskontroller mellan Sverige och Danmark

av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:1336 De skärpta gränskontrollerna och det lokala polisarbetet

av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:1338 Bristen på försvarsplatser hos Migrationsverket

av *Beatrice Ask* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1339 Säkerställande av vägnätet för BK4

av *Jessica Rosencrantz* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:1304 Förbud mot neonicotinoider

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 12 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.55,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.22 och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	3
§ 5 Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården	3
Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU16	3
Anf. 1 EMMA HENRIKSSON (KD)	3
Anf. 2 CECILIA WIDEGREN (M)	5
Anf. 3 PER RAMHORN (SD)	6
Anf. 4 ANDERS W JONSSON (C)	7
Anf. 5 KARIN RÅGSJÖ (V)	9
Anf. 6 BARBRO WESTERHOLM (L)	10
Anf. 7 KRISTINA NILSSON (S)	12
Anf. 8 ANDERS W JONSSON (C) replik	13
Anf. 9 KRISTINA NILSSON (S) replik	14
Anf. 10 ANDERS W JONSSON (C) replik	14
Anf. 11 KRISTINA NILSSON (S) replik	15
Anf. 12 JAN LINDHOLM (MP)	15
(Beslut fattades under § 13.)	16
§ 6 Kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning	16
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU16	16
(Beslut fattades under § 13.)	16
§ 7 Nya regler för europeiska småmål	17
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU19	17
(Beslut fattades under § 13.)	17
§ 8 Europarådet	17
Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU13	17
Anf. 13 JOHAN NISSINEN (SD)	17
Anf. 14 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	19
Anf. 15 JONAS GUNNARSSON (S)	21
Anf. 16 JOHAN NISSINEN (SD) replik	23
Anf. 17 JONAS GUNNARSSON (S) replik	23
Anf. 18 JOHAN NISSINEN (SD) replik	24
Anf. 19 JONAS GUNNARSSON (S) replik	24
Anf. 20 TOBIAS BILLSTRÖM (M)	24
Anf. 21 KERSTIN LUNDGREN (C)	26
Anf. 22 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	28
(Beslut fattades under § 13.)	29
§ 9 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)	29
Utrikesutskottets betänkande 2016/17:UU14	29
Anf. 23 MARGARETA CEDERFELT (M)	29
(forts. § 11)	31
Ajournering	31
Återupptaget sammanträde	31

§ 10 Frågestund.....	31	Prot. 2016/17:109
Anf. 24 TALMANNEN.....	31	11 maj
<i>Reformer mot stigande arbetslöshet .....</i>	<i>32</i>	-----
Anf. 25 ELISABETH SVANTESSON (M).....	32	
Anf. 26 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	32	
Anf. 27 ELISABETH SVANTESSON (M).....	32	
Anf. 28 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	33	
<i>Effekter av slopade id-kontroller.....</i>	<i>33</i>	
Anf. 29 PAULA BIELER (SD).....	33	
Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	33	
Anf. 31 PAULA BIELER (SD).....	33	
Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	34	
<i>Regeringens skattepolitik och arbetslösheten.....</i>	<i>34</i>	
Anf. 33 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	34	
Anf. 34 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	34	
Anf. 35 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	35	
Anf. 36 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	35	
<i>Åtgärder för en tryggare arbetsmarknad.....</i>	<i>35</i>	
Anf. 37 OLLE THORELL (S).....	35	
Anf. 38 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	35	
Anf. 39 OLLE THORELL (S).....	36	
Anf. 40 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	36	
<i>Psykisk ohälsa bland hbtq-personer.....</i>	<i>36</i>	
Anf. 41 EMMA HULT (MP)	36	
Anf. 42 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	37	
Anf. 43 EMMA HULT (MP)	37	
Anf. 44 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	37	
<i>Flyktningmottagandets konsekvenser för kommunerna.....</i>	<i>37</i>	
Anf. 45 GUNILLA NORDGREN (M).....	37	
Anf. 46 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38	
Anf. 47 GUNILLA NORDGREN (M).....	38	
Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38	
<i>Assistansersättningen .....</i>	<i>38</i>	
Anf. 49 EMMA HENRIKSSON (KD).....	38	
Anf. 50 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	39	
Anf. 51 EMMA HENRIKSSON (KD).....	39	

Anf. 52 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	39
<i>Stödtelefon som ett verktyg mot våldsbejakande extremism</i>	40
Anf. 53 ROGER HADDAD (L).....	40
Anf. 54 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	40
Anf. 55 ROGER HADDAD (L).....	40
Anf. 56 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	40
<i>Etiska krav i premiepensionssystemet</i>	41
Anf. 57 INGELA NYLUND WATZ (S).....	41
Anf. 58 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	41
Anf. 59 INGELA NYLUND WATZ (S).....	41
Anf. 60 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	41
<i>Politisk styrning av kulturarvsarbetet</i>	42
Anf. 61 CASSANDRA SUNDIN (SD).....	42
Anf. 62 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	42
Anf. 63 CASSANDRA SUNDIN (SD).....	42
Anf. 64 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	42
<i>Åtgärder mot långtidsarbetslösheten</i>	43
Anf. 65 JESSIKA ROSWALL (M).....	43
Anf. 66 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	43
Anf. 67 JESSIKA ROSWALL (M).....	43
Anf. 68 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	44
<i>Kulturarbetares villkor</i>	44
Anf. 69 IDA KARKIAINEN (S).....	44
Anf. 70 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	44
Anf. 71 IDA KARKIAINEN (S).....	44
Anf. 72 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP)	45
<i>Regeringens åtgärder mot ungdomsarbetslösheten</i>	45
Anf. 73 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	45
Anf. 74 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	45
Anf. 75 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	46
Anf. 76 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	46
<i>Medel till förstärkt gränsbevakning</i>	46
Anf. 77 JAMAL EL-HAJ (S).....	46
Anf. 78 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	46
Anf. 79 JAMAL EL-HAJ (S).....	47
Anf. 80 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	47
<i>Samordningsnummer för asylsökande</i>	47

Anf. 81 LARRY SÖDER (KD).....	47
Anf. 82 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	47
Anf. 83 LARRY SÖDER (KD).....	48
Anf. 84 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	48
<i>Följderna av brexit för den svenska finansmarknaden</i>	48
Anf. 85 BÖRJE VESTLUND (S).....	48
Anf. 86 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	48
<i>Mediers avslöjande av offentliganställda visselblåsare</i>	49
Anf. 87 LARS BECKMAN (M).....	49
Anf. 88 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	49
<i>Insatser för att få nyanlända i arbete</i>	49
Anf. 89 ÅSA WESTLUND (S).....	49
Anf. 90 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	50
<i>Arbetet mot hatbrott</i>	50
Anf. 91 BENGT ELIASSON (L).....	50
Anf. 92 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	50
<i>Avgifter till kulturskolan</i>	51
Anf. 93 ISABELLA HÖKMARK (M).....	51
Anf. 94 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	51
<i>Ökade välfärdsutgifter för kommuner och landsting</i>	51
Anf. 95 BORIANA ÅBERG (M).....	51
Anf. 96 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	52
<i>Lagstiftning med anledning av Sexualbrottskommitténs förslag</i>	52
Anf. 97 MATHIAS TEGNÉR (S).....	52
Anf. 98 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	52
<i>Arbetet mot antisemitism</i>	53
Anf. 99 MATS GREEN (M).....	53
Anf. 100 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	53
<i>Konflikten i Göteborgs hamn</i>	53
Anf. 101 LARS HJÄLMERED (M).....	53
Anf. 102 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	54
<i>Reformer för att öka medborgarnas tillgång till kultur</i>	54
Anf. 103 GUNILLA CARLSSON (S).....	54
Anf. 104 Kultur- och demokratiminister ALICE BAH KUHNKE (MP).....	54
Anf. 105 TALMANNEN.....	55
§ 11 (forts. från § 9) Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) (forts. UU14)	55
Anf. 106 ANNA WALLÉN (S).....	55
Anf. 107 BJÖRN SÖDER (SD).....	56

Anf. 108 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	58
(Beslut fattade under § 13.).....	58
§ 12 Bemyndigande om avfallsförebyggande åtgärder och sanktioner avseende otillåten insamling av elavfall	59
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2016/17:MJU20	59
(Beslut fattades under § 13.)	59
Ajournering.....	59
Återupptaget sammanträde.....	59
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	59
SoU16 Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården.....	59
CU16 Kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning.....	60
CU19 Nya regler för europeiska småmål	60
UU13 Europarådet	60
UU14 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)	61
MJU20 Bemyndigande om avfallsförebyggande åtgärder och sanktioner avseende otillåten insamling av elavfall	61
§ 14 Bordläggning.....	61
§ 15 Anmälan om interpellationer	62
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	62
§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor	63
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.06.	65